

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתנח, סלוק – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפחא = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ספס' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי ספוק – היקש; השלישית: (קדטא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מציצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מציצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 בראשית וישב לז,א

בראשית וישב לז,ב:

אַלְהוֹ תַלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן-שָׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רַעְיָה אֶת-אֶחָיו בְּצֹאן וְהוּא זָעַר אֶת-בְּנֵי בְלָחָה וְאֶת-בְּנֵי זַלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת-דִּבְתָּם רָעָה אֶל-אֲבִיהֶם:

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת-דִּבְתָּם רָעָה – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לענין כלשהו, שבנושא מסוים הם שונים זה מזה ביחס לנושא או בעלי הלכה לא שווה ביחס לנושא, או שהם לא מצטרפים להיות להיות ביחד. יוסף ספר לאביו על בני לאה על דברים מסוימים, ועל בני השפחות דברים אחרים. אלו מהאחים עשו דבר אחד, אלו מן האחים עשו דבר אחר וכד'. לא כולם השתתפו ביחד במעשים שסיפר עליהם לאביו.

רש"י אֶת-דִּבְתָּם רָעָה - כל רַעְיָה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו: שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזולזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודין על העריות.

רשב"ם וגם וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת-דִּבְתָּם רָעָה - אֶת-דִּבְתָּם של אחיו רַעְיָה, כמדרש אגדה לפי פרושי, שאמר לאביו: כך מבזים הם בני השפחות, אבל אני מכבדם ואני גיל אצלם.

רמב"ן ... נמצא שני מכלם, כי בני הגבירות יקנאו בו, למה יאהב אותו זהם והם בני גבירה כמוהו, ובני השפחות, אשר לא יקנאו בה למעלתו עליהם, ישנאו אותו בעבור היותו מביא דבתם אל אביהם....

בראשית וישב לז ה – ט:

[ה] וַיְחַלֵּם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאֶחָיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנֵא אֹתוֹ: [ו] וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ-נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי:

[ז] וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מֵאֲלֹמִים אֲלֹמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה קָמָה אֲלֵמָתִי וְגַם-נִצְבָּה

וְהִנֵּה תִסְבְּיָה אֲלֵמָתִיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוֶינָן לְאֲלֵמָתִי:

[ח] וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֶחָיו הַמֶּלֶךְ עָלֵינוּ אִם-מִשׁוֹל תִּמְשַׁל בָּנוּ וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנֵא אֹתוֹ עַל-חֲלֹמְתוֹ וְעַל-דְּבָרָיו:

[ט] וַיְחַלֵּם עוֹד חֲלוֹם אֲחֵר וַיֹּסְפֵר אֹתוֹ לְאֶחָיו

וַיֹּאמֶר הִנֵּה חֲלֹמְתִי חֲלוֹם עוֹד וְהִנֵּה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עֶשְׂרֵה כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִּי:

[ז] וְהִנֵּה – תלישא-גדולה = תלישא, בתפקידים הבאים: בעל בחינה נעלה שזה כעין מציצה מאחרים. המלה הנה משמעה גלוי מוסתר וטעם תלישא מדגיש גלוי דבר בעל בחינה נעלה מבעד למחיצת המציאות (בין העולם הרוחני לעולם הגשמי), סוד הגלות והגאולה; בתפקיד שיעור והיות ומלת וְהִנֵּה – תביר, גם אפשרות לחישוב חשבונות למתי תהיה התקומה. יוסף היה בבית פוטיפר שנה, ובכלא 12 שנה היינו 144 חדש (טט: של חדשים הנמנים לחמה, כי אחרת יש חדשי עיבור), ולחדש (בר' וישב לז,א) קָמָה גי' 145 עמד לפני פרעה¹. (ראה (בר' וישב מ,כג) ע"פ

(כלי יקר))

אַנְחָנוּ מֵאֲלֹמִים אֲלֹמִים – אזלא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא מן הכלל לידון בענין אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר, כי חלום יוסף בא להודיע על הצלתם בשנות הרעב.

[ח] וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֶחָיו - מהפך פשטא זקף-קטן המלך המלך עָלֵינוּ - מהפך פשטא זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, אפשר שזה כעין בנין אב לפתרון חלומות, הכל הולך אחר הפה. כי חלום יוסף הראשון בא להודיע שבאמצעות אלומתו תהיה להם הרווחה ולא בא להודיע שיהיה מלך והם גזרו פעמיים באמרם הַמֶּלֶךְ עָלֵינוּ - בתבנית טעמים מהפך פשטא זקף-קטן, מוציא ממשט דרך הטבע, כי כיצד נער עברי ועבד ימלוך במצרים נגד כל חוקיהם.

[ט] וַיְחַלֵּם עוֹד חֲלוֹם אֲחֵר - (סלוק) מרכא פשטא מונח זקף-קטן וַיֹּסְפֵר אֹתוֹ לְאֶחָיו - מרכא טפחא אתנח

תבנית (קיסר: סלוק או אתנח) [פשטא] [מונח] זקף-קטן על תוכן שהוא תיאור, ואחריו פעולה או הלכה, תבנית המרמזת על לימוד אלפניו ולאחריו.

תבנית (קיסר: סלוק או אתנח) מרכא פשטא [מונח] זקף-קטן על תוכן שהוא תיאור, ואחריו פעולה או הלכה תבנית המרמזת על לימוד אלפני לפניו ולאחריו. תבנית נדירה בתורה.

תבנית לימוד אלפני לפניו. ראה ההסבר הבא מה מלמד החלום האחר לחלום הראשון.

בראשית וישב לז,ט: תיקון הקלוקל, רמז לגלויות וגאולות

וַיְחַלֵּם עוֹד חֲלוֹם אֲחֵר וַיֹּסְפֵר אֹתוֹ לְאֶחָיו

וַיֹּאמֶר הִנֵּה חֲלֹמְתִי חֲלוֹם עוֹד וְהִנֵּה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עֶשְׂרֵה כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִּי:

וְהִנֵּה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ – דרגא מונח רביע, מגזרת בין הבתרים יעקב אבינו היה אמור לצאת לגלות בשלשלאות, והגלות היתה אמורה להיות קשה מאד. יוסף חלם בחלום הראשון שתבואתו ותבואת אחיו אובדת, אבל כדי שבכלל יוכל לגדל תבואה ולהושיע אביו, אחיו וצאצאיהם עליו היה להיות בדרך הטבע בעל אמצעי גידול. בעקבות גזרת אחיו (לז,ח) הם יעדו אותו לגדולה וממשלה בארץ הגלות. חלום וְהִנֵּה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עֶשְׂרֵה כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִּי: מרמז מה על עליית יוסף לגדולה שתאפשר לו להמתיק את גזרת הגלות של ברית בין הבתרים ולתקן דברים רבים בעולם שקולקל מחטא אדם הראשון ובהמשך ע"י עז"ז בכלל וטומאת מצרים בפרט (בכולן מופיעה תבנית דרגא מונח רביע).

דרשות ר"י אבן שועיב פרשת וישב יעקב

והנה גלתה לנו התורה כי כל המחשבות הבל, ואחרי כן באו החלומות והוסיפו שנאה והיו חלומותיו קרובים לנבואה, כמו שנאמר לאברהם בין הבתרים, וכי סיבת ירידתן יהיה רעב כענין החלומות, והזכיר חמשה פעמי' (אלומר') [אלומה] שחמשה פעמים ישתחו לו. וענין החלום השני על דרך חכמים ז"ל היה צופה למרחוק לימות המשיח כי יוסף ימלוך תחלה והוא משיח בן יוסף וראה השמש והירח משתחוים לו, וגם יחזקאל אמר שער יוסף אחד, השמש והירח רמז למדתם. ואמרו במדרש (טט – אמר יעקב) מי גלה לך ששמי שמש, והאב ראה הענין ורצה להסתירו. נטל הקולמוס וכתב באיזה יום באיזה שעה. [ואמר] (ו) במדרש או דברת בחזון לחסידך זה

¹ גי' קמה - הרצל בוכניק הי"ו בשם רבי דוד רוימי זצ"ל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ה
תמצית ההשקפה: אהבה – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מדויק פשוט – מוציא מפשט; מראש = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפא = טרף – שני משמעות, רבוי ממשע; מראש טפא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מראש טפא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; תביר מראש טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סוף – סדור שנתחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישית – (קטא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ט – יוצא מהענין; קדא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – מתייחס; דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

יוסף. ותאמר שיויתי עזר על גבור זה יוסף שהיה מושל ביצרו [דכתיב] הרמותי בחור מעם זה יוסף דכתיב ויוסף הוא השליט על הארץ, ואחיו חשבו להמיתו ולבטל החלומות והיה סבה לקרב הענין ובא הענין הפך כוננתם, שמכירתם אותו היתה סבה לרדת יעקב למצרים. ואמר השם ונראה מה יהיו חלומותיו מאמר השם דבר מי יקום ממני ומהם. הנה מבורא כי רבות מחשבות בלב איש וגומר. וכל הדברים באו ונתחדשו כפי גזירת השם, ולזה דרשו ז"ל וישלחו מעמק חבורן, להשלים עצה עמוקה של חבר הנאה הקבור בחבורן. והכתובים האריכו הרבה בכל העניינים, וגם ששלח השם מלאכים מן השמים לקרב הדברים, כמו שנאמר וימצאהו איש והנה תועה, זה גבריאל. ועוד אמרו שלשה מלאכים נודמנו לו, כי שלשה פעמים נזכר איש, ואף על פי שנאמר האיש שנראה שהוא הראשון, נצטרף לפרש דעת המדרש כי בעיני יוסף היה נראה אחד, כי המראה כמראה אחד, אבל ראשון ראשון ומסתלק. להודיע מעלתו [ו] (ש)נודמנו לו שלשה מלאכים.

ואמרין במדרש כי מלת תועה בשדה רמז לשלשה גליות. הת' גלות מצרים הע' גלות בבל, והה' חמשה אלפים גלות שהוא באלף החמישי. וכן דרשו בואחר עד עתה², ונודמנו לו שלשה מלאכים רמז לשלשה גאולות.

שפת אמת בראשית פרשת מקץ

וכמ"ש במ"א בענין בעתה אחישנה³ זכו אחישנה שע"י הזכות מתעלין למעלה מהתחלקות העתים וזה ה' מדריגת יוסף. אבל באמת ה' כל זה סיבה מן השמים להיות כל ירדת יוסף למצרים הכנה אל הגלות והי' מוכרח לעבור בדרך התעורבות להיות הכנה לגלות. לכן כתיב ויהי מקץ לשון צער והוא בחי' המהלכים עם הילד השני תחת השמים בהתנהגות הטבע והזמן אבל יוסף אמר השמש והירח משתחיים לי כו' :

ההנהגה של יוסף היא למעלה מדרך הטבע לכן והנה השמש והירח ואתך עש' כוכבים משתחיים לי: הטבע והזמן כפופים להנהגת יוסף שהיא למעלה מהם וכך מביא לגאולה.

התבנית דרגא מונח רביע מופיעה בתורה 59 פעם, שלושה מהם בפרשת וישב. אחת לעיל, שתיים האחרות להלן. עד עתה זוהו 40 מופעים עם קשר ליצר הרע החל בחטא אדם הראשון והתיקון והכפרה על יצר הרע. בכ-10 – 14 מופעים גם נדרשים עניני גלות השכינה מהעולם הזה התחתון ועד הרקיע השביעי וחזרתה לעולם הזה התחתון.

כמו-כן התבנית הזאת עשויה לבטא עניין / פרט מרכזי שדברים אחרים נמשכים ממנו. בפסוק הבא שני התפקידים פעילים.

בראשית וישב לח'יא: והקב"ה טווה לו אורו של משיח תיקון הקלקול בחטא אדם הראשון

וַיֹּאמֶר יְהוָה לְתַמָּר כְּלָתוֹ שְׂבִי אֶלְמִנָּה בֵּית-אָבִיךָ עַד-וַיִּגְדַּל שְׁלָהּ בְנִי כִּי אֲמַר פֶּן-יָמוּת גַּם-הוּא כְּאָחִיו וְתַלְדָּה תִמָּר וְתִשָּׁב בֵּית אָבִיהָ:

שְׂבִי אֶלְמִנָּה בֵּית-אָבִיךָ – דרגא מונח רביע, מאמר יהודה משלח את תמר כלתו מביתו וכתוצאה מכך היא ברצונה להיות דבוקה בבית יעקב גורמת ליהודה לקדשה ומכאן יצא מלך המשיח.

בראשית וישב מ'יד: סעיף יצר הרע, כפרתו ומניעתו

כִּי אִם-זָכַרְתָּנִי אֶתְךָ כְּאִשְׁרִי יִשָּׁב לְךָ וְעֵשִׂיתָ-נָּא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל-פְּרַעֲה וְהוֹצֵאתָנִי מִן-הַבַּיִת הַזֶּה:

כִּי אִם-זָכַרְתָּנִי אֶתְךָ – דרגא מונח רביע, מפתויי היצר, יוסף שוכח עצמו ומבקש מאדם ישועתו ותכף חוזר בו כנאמר במדרש תהלים מ'ה: אֲשֶׁרִי הִנְבֵּר אֲשֶׁר-שָׁם ה' מִבְּטַחִי וְלֹא-פָנָה אֶל-רַגְלָיִם וְשָׁטִי קָנָב:

בראשית וישב לז'ז:

[ז] וְהִנֵּה אֲנִי מֵאֲלֹמִים אֲלֹמִים בְּתוֹךְ הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה קָמָה אֶלְמִנִי וְגַם-נִצְבָּה וְהִנֵּה חֲסִינָה אֶלְמִתִּיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוּיָן לְאֶלְמִנִי:

וְהִנֵּה - תלישא-גדולה בתפקיד שיעור (אומדנא) ומחיצה,

אֲנִי מֵאֲלֹמִים אֲלֹמִים בְּתוֹךְ הַשָּׁמַיִם - אזלא-גרש מהפך פשטא מונח זקף-קטן , , יצא מענינו לדון בדבר אחר כעניינו, יצא להקל ולא להחמיר.

תורה שלמה [פ] ... ובשאלות דר"א גאון פ' מקץ ... היכא דאמר ליה בחילמיה זוזי דשבק אביך בדוכתא פלניא מחתיך וכך וכך הווי וכך מינייהו צדקה וכך וכך מינייהו דהקדש או דמעשר או דפלוגי הם

- **רמב"ם הל' זכיה ומתנה פ"י ה"ז, ובטור חר"מ סי' רנ"ה ס"ט** כתב היה פקדון ביד אביהם ואינו יודעין אנה הניחו ואמר להם בחלומי כך וכך הוא (ושל פלוני הוא, ש"ע שם) ובמקום פלוני הוא והלכו ומצאו וכו' ובפרישה שם כתב דמשמע מדברי המרדכי דדווקא במעשר ומעות צדקה דינא הכי ולא בפקדון דאית ביה גזל אחרים, (ועי' באור זרוע הגדול סנהדרין ל א) ונראה דמקור דברי הטור מהשאלות ובה"ג דמבורר בדבריהם להדיא דאפילו אמר דפלוגי הם היינו פקדון נמי דינא הכי. והמפרשים לא העירו בזה.

- ...ראפוקי ממונא בהכי לא מפקינן טט – לא מוציאין מפלוני הממון.

- **רמב"ם הלכות זכיה ומתנה פ"י ה"ז,** לשון הרמב"ם כמעט כלשון **בבלי סנהדרין לא,** ... (לשון סנה' ובא בעל החלום ואמר) ואמרו לו בחלום (על כסף אביו) כך וכך הם ובמקום פלוני הן ושל פלוני הן או של מעשר שני הן, ומצאן במקום שנאמר לו וכמנין שנאמר לו. זה היה מעשה ואמרו חכמים דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

תורה שלמה ותורה תמימה ע"פ **בבלי סנהדרין לא,** לא יתן דבר

היינו גילה לו בעל החלום בחלום (שר החלומות מעולם עליון) מעבר למחיצת מציאות, שיעור (סכום) כסף, באה הלכה להקל על החולם כי פרט אפשר לצדקה והקדש, יותר הממון בידו גם אם גילו לו שזה מעשר שני או פלוני.

²בר' וישלח לבה,

³ישעיה ס,כב

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֶתְנָח = סוף-ספוק (נקראים קסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מוֹחֵךְ פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מֵרְכָא = מאריך, רבוי; דִּרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממשע, לא ממש; טַפְּסָא = טרף – שני משמעות, רבוי ממשע; מֵרְכָא טַפְּסָא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דִּרְגָא תְּבִיר טַפְּסָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מֵרְכָא תְּבִיר טַפְּסָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מֵרְכָא טַפְּסָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מִקְּוֵי – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פִּסְקֵי – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זִרְקָא סְגוּלָּה – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְוֵי-קִטְוֵי – 2; זִקְוֵי-גִדּוּל – 3; רִבְעֵי – 4; ... זִקְוֵי-קִטְוֵי ... זִקְוֵי-קִטְוֵי בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קִדְמָא – סדר קדימות; אִזְלָא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קִדְמָא וְאִזְלָא – מלמד) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קִטְוֵי = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצת; תְּלִישָׁא-גִדּוּלָּה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצת; פִּרְ – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 בראשית וישב לו,א

הפעם נביא מהדף היומי

בבלי בכורות טו,ב ... רחל שילדה מין עז כו'. ... והכא במאי עסקין - ברחל בת רחל בת עז, מר סבר: זיל בתר אימיה, והאי לאו נדמה הוא, ומר סבר: זיל בתר אימיה דאימיה, והאי נדמה הוא. ואיבעית אימא: ברחל בת עז בת רחל, מר סבר: חזרה שייית למקומן, ומר סבר: לא חזרה שייית למקומן. רב אשי אמר: כגון שיש בו מקצת סימנין, ומאן חכמים - ר"ש, דאמר עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו:

אמר רבי יוחנן: מודה ר"מ בשעיר של ראש חדש דבעינן בן שעירה (משמע שיש קרבות בהם רבי מאיר יסבור אחרת), מאי טעמא (של כולם)? אמר קרא: **(במדבר פינחס כח,טו) אֶתְדָּר - המיוחד ובא מששת ימי בראשית.**

במדבר פינחס כח,טו:

וְשַׁעִיר עִזִּים אֶתְדָּר לְחַטָּאת לַיהוָה עַל-עֲלֹת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ס

וְשַׁעִיר – קדמא, בא מקדמת דנא מששת ימי בראשית **עִזִּים אֶתְדָּר** ברצף מראה המיוחד למין הבהמה הזה וטעם **אֶתְדָּר** – תביר ממעט בהמה שאין המראה שלה כמו של המין שלה, פוסלה מקדשים.

והא מהכא נפקא? מהתם נפקא: **(וי' אמר כב,ב) שׁוֹר אוֹ-כֶּשֶׂב - פרט לכלאים, או-עז!** ! צריכא, דאי מהתם (שור או כשב) הוא אמינא ה"מ - היכא דלא נחת לדרי (שלא חזר למראה הרצוף יפסל), אבל היכא דנחת - אימא לא (אבל אם חזר תאמר שלא יפסל), ואי מהכא (משעיר ר"ח) הוא אמינא ה"מ - לגבי קרבן חובה (בשעיר ושאר קרבות חובה בהמה שחזרה למראה אם אמה פסולה), אבל נדבה לא, צריכא. (צריך שני פסוקים, אחד לחזרה למראה המקורי, אחד לקרבות חובה ונדבה)

האם כל הבהמות לקרבן מחויבות להמשכיות מששת ימי בראשית??? פירש **שפת אמת מסכת בכורות דף יז עמוד א**

בגמ' אר"י יוחנן מודה ר"מ מאיר בשעיר ר"ח כו' משמע דוקא הני (בשעיר ר"ח ושעירים אחרים נדרש רצף ללא סטיות) אבל קרבן יחיד דאימעוט נדמה (אבל לקרבן יחיד מיעט בהמה שלא דומה אבל) מ"מ כשר אי דומה לאם אמו (מכל מקום, בהמה שחזרה מהסטיה לתקינות ודומה לאם אמה, תוכשר למזבח) והא דמסיק הגמ' דהו"א ה"מ לגבי קרבן חובה (ומסיק הגמרא שהיינו אומרים דבר זה גם לגבי קרבן חובה של יחיד, שהנדמה עצמו פסול) כו' פי' אבל קרבן נדבה ליתכשר אפי' נדמה ממש, (אבל קרבן יחיד בנדבה אפילו נדמה עצמו יהיה כשר למזבח, ולא כל שכן זה שחזר להראות כאם אמו) קמ"ל (משמיענו) דנדמה פסול (גם לקרבן נדבה, בנוסף על פסול קרבן חובה) אבל כה"ג (בהמה שחזרה למראה אם אמה) אפשר דכשר (לקרבן נדבה של יחיד). מיהו לדידן לא נ"מ דקי"ל כחכמים דפליגי אר"מ (אבל לגבינו אין הדבר משנה כי חכמים החולקים על רבי מאיר פסלו הנדמה וצאצאיו מכל קרבן) והרמב"ם השמיט כל זה וגם בצמר דכלאים כ' סתם (פי' מה' כלאים) רחל בת עז בקיצור וע"ש בכ"מ [ועמ"ש בכ"י (יו"ד סי' שט"ו) ובלח"מ (פ"ב מה' בכורות) בדעת הרמב"ם]:

רמב"ם ספר עבודה הל' איסורי מזבח פ"ג ה"ה – נדמה פסול. ספר המפתח מפנה אל לחם משנה על רמב"ם ספר קרבות הל' בכורות פ"ב ה"ו הכותב כי הבית יוסף על הטור יו"ד שט"ו כתב כי הרמב"ם חולק על הטור ואומר כי נדמה שחזר למראה אם אמו פטור מבכורה, וראה גם החפץ חיים ליקוטי הלכות, דף יז.

ושעיר עזים אֶתְדָּר לְחַטָּאת – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שלא על כל אחד חלה אותה הלכה,

מפיל **שפת אמת** משמע כי **לרבי מאיר** קרבות השעירים חייבים ברצף ללא שנוי מראה, קרבות חובה של ציבור חייבים רצף, קרבות חובה של יחיד חייבים רצף, אבל לקרבות נדבה של יחיד יותר בן נדמה שחזר למראה אם אמו. אם כן בקבוצת הקרבות יש כאלו שחל עליהם חובת רצף (קרבות חובה) ויש שלא חל עליהם חובת רצף מראה (קרבות יחיד בנדבה). אבל חכמים גזרו בגמרא שעל כל קרבות חלה חובת רצף ללא שנוי מראה.

האם היה רמז לגמרא לומר שמלת **אֶתְדָּר** היא מפסוק **במדבר פינחס כח,טו: וְשַׁעִיר עִזִּים אֶתְדָּר לְחַטָּאת לַיהוָה עַל-עֲלֹת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ:** ולא מפסוקים אחרים במ מופיעה מלת אחד? במדבר נשא בקרבות הנשיאים מופיע 12 פעם כגון הפסוק **במדבר נשא ז,פב: שַׁעִיר-עִזִּים אֶתְדָּר לְחַטָּאת: וכן במדבר שלח טו,כד: ... וְשַׁעִיר-עִזִּים אֶתְדָּר לְחַטָּת: ובכל שעירי המועדות כגון במדבר פינחס כח,כב: וְשַׁעִיר חַטָּאת אֶתְדָּר לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:**

במדבר פינחס כח,טו: וְשַׁעִיר עִזִּים אֶתְדָּר לְחַטָּאת לַיהוָה עַל-עֲלֹת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ:

אפשר כי סופי התבות של הפסוק בהצטרפן למלים מרמזות על חובת הרצף ר'(ראה) מ' ד' ת' ה' – תְּדַמָּה ל' ת' ד' ה' ו' – תולדה, ראה שהתולדה תְּדַמָּה להוריה וטעמי המקרא השונים מאד משאר הפסוקים עם מלות שעיר ואחד מרמזים על דרך הדרשה בפסוק.

בבלי בכורות כז,ב ראה כל הסוגיה הבאה גם ב-**בבלי זבחים נז, א** ושם נשנית בין רבי ישמעאל ובין רבי עקיבא **במדבר קרח יח,יז,יח:**

[יז] אַךְ בְּכוֹר-שׁוֹר אוֹ-בְכוֹר אוֹ-כֶּשֶׂב אוֹ-בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת-דָּמָם תִּזְרַק עַל-הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַלֶּבֶם תִּקְטֹר אֲשֶׁה לַיהוָה לְחֵם:

[יח] וּבְשָׂרָם יִתְּנֶה-לָךְ פְּחֹזָה תִּתְּנֶנָּה וּכְשֹׁק תִּתְּנֶינָה לָךְ יִתְּנֶה:

דברים ראה טו,יט,כ,כא,כב:

פ [יט] כָּל-הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָתְךָ וּבְצִאֲנֶךָ תִּזְכֹּר תִּקְדֹּשׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ

לֹא תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תֵגַד בְּכוֹר צִאֲנֶךָ:

[כ] לִפְנֵי הו' אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שְׂנֵה בְשֵׁנָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' אֶתְּךָ וּבֵיתְךָ:

בכור נאכל **שְׂנֵה בְשֵׁנָה** כו'. מדקאמר נולד בו מום בתוך שנתו למימרא (במשנה היה לו לכתוב בתוך שנתו) - דלשנה דידיה מנינן (כתב שנה בשנה ללמד שמדובר לא בשנת עולם עד תשרי, אלא שנתו של הבכור מיום היוולדו), מנא הני מילי?

דאמר רב יהודה **אמר רב:** דאמר קרא **(ד' ראה טו,ט,כ) לִפְנֵי הו' אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שְׂנֵה בְשֵׁנָה**, איזוהי שנה שנכנסת בחברתה - הוי

אומר שנה של בכור. (רב למד **שְׂנֵה בְשֵׁנָה** לאכילת הבכור בשתי שנים)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סְלִיחַ = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מִתְקַן פִּשְׁטָא – מוציא מפשטו; מִרְכָּא = מאריך, רבוי; דְרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט; לֹא מִמֵּשׁ; טַפְסָא = טרָאָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מִרְכָּא טַפְסָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דְרָגָא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מִרְכָּא טַפְסָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מִקְפָּא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סִפְסָא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זְרָקָא סְגִיל – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זְקָא-קִטְנָא – 2; זְקָא-גִדּוּל – 3; רִבְעָא – 4; ... זְקָא-קִטְנָא ... זְקָא-קִטְנָא בחצי ספוק – היקש; השלישי: (קִדְמָא – סדר קדימות; אֵלֵא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ־יֵשׁ – יוצא מהענין; קִדְמָא וְאֵלֵא – מלמד) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קִטְנָא = תִּרְסָא – דרוש בפסוק שער, מִחֲצִי; תְּלִישָׁא-גִדּוּלָא = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מִחֲצִי; פִּזָּא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

דבי רב תנא: שְׁנָה בְּשָׁנָה – יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו, לימד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד.

דבי רב מנא להו (מניין למדו שני ימים וליה)? ילפי מקדשים; וקדשים גופייהו מנלן? אמר רב אחא בר יעקב: אמר קרא (ביולדת) (י' תו' 1,2) כִּבְשׁ בֶן-שָׁנָתוֹ – שנתו שלו, ולא שנה של מנין עולם.

ורב (שהבכור), נאכל לשני ימים ולילה אחד, מנא ליה (מניין למד)? נפקא ליה (במד' קרח יח, יח) מ- וּבִשְׂרָם יְהִי־לָךְ פְּחֻזָּה הַתְּנַנְפָּה וּבִשְׂרָם יְהִי־לָךְ פְּחֻזָּה הַתְּנַנְפָּה (ע"פ רש"י) האמור בבכור ו-היקישו הכתוב לחזוה ושוק של שלמים, מה להלן - (השלמים נאכלים) שני ימים ולילה אחד, אף כאן - (הבכור נאכל) שני ימים ולילה אחד בבלי בכורות כה, א ואידך (דבי רב) - אי מהתם, (אם תקיש לחזוה ושוק) איכא למימר: חזוה ושוק של תודה (או אולי אלו של תודה שזמן אכילתה רק יום ולילה, ולא של שלמים)

ואידך (רב) מניין לו שאין היקש לתודה? לפי ההמשך של הגמרא יש להבין כי גם בב מקיש לחזוה ושוק של תודה ולא לשלמים ואכילת בכור לשני ימים ולילה היא מ- אמר קרא (בסיפא במד' קרח יח, יח) לָךְ יְהִי־הָאֵל וּבִשְׂרָם יְהִי־לָךְ אלא ש) הוסיף לך הכתוב הויה אחרת בבכור. (על יום ולילה הנלמד מחזוה ושוק של תודה הוסיף הויה יום נוסף לאכילת בכור מ- לָךְ יְהִי־הָאֵל) (רש"י אלא שני ימים נפקא ליה מ- יְהִי־לָךְ דמשמע הויה אחרת לבר מזו יש תיקון לגי' רש"י למלים לָךְ יְהִי־הָאֵל)!

ואידך (דבי רב) - הא מהתם, איכא למימר: האי (ברישא במד' קרח יח, יח) יְהִי־לָךְ יש תיקון (בסיפא במד' קרח יח, יח) לָךְ יְהִי־הָאֵל - לימד על בכור בעל מום שנתנו לכהן, שלא מצינו לו בכל התורה כולה (רש"י) - שיתנונו לכהן אלא מרבויה דהאי יְהִי־לָךְ יש תיקון (בסיפא במד' קרח יח, יח) לָךְ יְהִי־הָאֵל נפקא) (דבי רב למדו ע"פ הגירסא המתוקנת מ- לָךְ יְהִי־הָאֵל לרבות מתן בכור בעל מום לכהן)

; ואידך (רב) - אמר (ברישא במד' קרח יח, יח) וּבִשְׂרָם - (המלה ברבים ללמד על) אחד תם ואחד בעל מום; (רש"י) - דמפיק מ- יְהִי־לָךְ שני ימים ולילה אחת בכור בעל מום שנתון לכהן מ- וּבִשְׂרָם יְהִי־לָךְ נפקא לשון רבים משמע אחד תם ואחד בעל מום.) ואידך - (דבי רב) וּבִשְׂרָם דהני בכורות דכולהו ישראל קאמר. (רש"י) - וּבִשְׂרָם לא משמע אלא תמימים והא דנקט לשון רבים דאבכורות דכולהו ישראל קאי).

הסבר בתבניות טעמים (רב) - אמר (ברישא במד' קרח יח, יח) וּבִשְׂרָם - (המלה ברבים ללמד על) אחד תם ואחד בעל מום; (דבי רב) וּבִשְׂרָם דהני בכורות דכולהו ישראל קאמר. אפשר שבא לרבות על ישראל בכורות כהנים שגם בכור תם של כהן חייב בהבאה למקדש ובעל המום ינהג בו ככהן כבעלים ישראלים, פודה ונאכל. ומרב דבני רב נלמד כי וּבִשְׂרָם - טפחא ללא מרכא בתפקיד לרבות על בכור תם את הבכור בעל מום שגם הוא לכהנים אבל אוכלו בכל מקום, או מוכרו או מאכילו למי שירצה אפילו לנכרי (רמב"ם הל' בכורות פ"א ה"ג), ועוד מרבה מעשר בהמה שהתם נאכל לבעלים בקדושה בירושלים ואילו בעל המום נפדה ומותר לבעלים לאכול ולמכור בשרו שלא בירושלים. יְהִי־לָךְ - המלים נותנות זכות לבעלים (לתם - כהן, לבעל מום - הבעלים של הבכור, בהמת מעשר תמה לבעלים בירושלים, לבעלת המום מחוץ לירושלים) אבל הטעם יְהִי־לָךְ - אתנא, מגביל לגבי בהמות בעלות מום מפני שעברו מקדושתן, שאינן נשחטות וממכרות באיטליז (בית המטבחים) ואינן נמכרות במשקל אלא באומדן.

אכילת בכורות תמימים לכהנים בירושלים בלבד מפורשת ב-דברים ראה טו, כ לפניו ה' אֶל־הַיָּהוָה תֹּאכְלֶנּוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה. בקדשים הלילה הולך אחר היום (בבלי חולין פג, א). לכן אכילת תודה, חטאת, אשם הם ליום ולילה. בשלמים ובכורות הוסיף לאכילתם יום נוסף לכן היינו אומרים להוסיף לו גם לילה שאחריו. בא לָךְ יְהִי־הָאֵל - המלים לָךְ יְהִי־הָאֵל הוסיפו הויה של יום שני, הטעם לָךְ - מרכא, ריבה, לָךְ יום אכילה נוסף בבכור (וכנלמד לעיל למעשר בהמה) לדבי רב ריבה מתן בכור בעל מום לכהנים. ואפשר שגם ריבה זמן אכילת בכור ומעשר בהמה (תם ובעל מום), שמהמלים שְׁנָה בְּשָׁנָה לומדים שיאכל הבכור והמעשר בהמה עד תום שנתה של הבהמה, ואם בתם נפל מום שלושים יום ופחות לפני תום שנתו, אז מהטעם לָךְ - טפחא, ירבה לכל בעל מום עד שלושים יום מיום נפילת המום למצוא כהן לתת לו הבכור ואם לא מצא ישתנו וימליח בשרו לשמרו עד שימצא כהן.

יְהִי־הָאֵל - אתנא מגביל לתם בכור ומעשר בהמה את היום השני לאור יום וממעט את הלילה שאחריו. ובעלי מום מגביל עד שנה עד שלושים יום מיום נפילת המום.

מקורות לדרשה בקדשים לילה הולך אחר היום: בבלי תמורה יד, א משום דבקדשים לילה הולך אחר היום, בבלי חולין פג, א גמ' ת"ר, את זו דרש ר"ש בן זומא: לפי שכל הענין כולו אינו מדבר אלא בקדשים, ובקדשים לילה הולך אחר היום, רש"י לפי שכל הענין - הפרשה הזאת סמוכה לקדשים דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמך ליה אותו ואת בנו. בקדשים לילה הולך אחר היום - דכתיב (ויקרא צו, ז טו) בְּיוֹם קָרְבָּנֵךְ יֹאכְלֶה לֹא-יִנְיִחַ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר: אלמא לילה שלאחריו קרי יוֹם קָרְבָּנֵךְ ... עַד-בֹּקֶר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתנח, סלוק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל, מונח – רבוי; מוסף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפחא = טרנא – שני
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ססן – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3;
רביע – 4 ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי ספוק – היקש; השלישית – (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תסא –
דרוש בפסוק שער, מציאה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מציאה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.3 בראשית וישב לז,א:

בראשית וישב לז,י:

ויספר אל אביו ואל אחיו

וינער-בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמתי

הבוא נבוא אני ואמתי ואחיה להשתחנות לך ארצה:

ויספר אל אביו ואל אחיו – מונח זרקא סגול – כאילו מוסיף על ואל-אחיו וזהו פרש"י לאחר שספר אותו לאחיו חזר וספרו לאביו בפניהם.

וינער-בו אביו – מונח זק-קטן ויאמר לו – מונח זק-קטן, פעמיים זק-קטן, כעין דבר שחוזר וקורה, אפשר שיוסף חזר על סיפורי החלומות ודברים על אחיו בפני אביו ואביו חזר וגער בו.

מה החלום הזה – תביר מרכא טפחא אשר חלמתי – מונח אתנח, התביר בתפקיד של לא ממש כ- פרש"י ל- הבוא נבוא אני ואמתי – כשם שאי אפשר באמך, כך השאר בטל.

ע"פ ב"ר אין חלום בלא דברים בטלין. לכן, הבוא נבוא – מונח רביעי, לקוטי שיחות – לה האדמ"ר מ"מ שניאורסהאן, (א) דבר בטל שאמו רחל תבוא כי מתה; (ב) אבל יעקב לא ידע שהדברים מגיעין לבלהה (ב"ר ויחי נ,יח) שהשתחוותה לבקש על האחים; (ג) דבר בטל שיעקב עצמו יבוא להשתחוות ואף יהיה עבדו, ובאמת ישראל לא השתחוה ליוסף אלא רק "וישתחו ישראל על ראש המטה"; (ד) דבר בטל שאחיו המבוגרים ממנו יהיו עבדיו, ישתחו לו, ובאמת היה זה כדי להוציא הדבר מלב בניו; (ה) יעקב היה סבור שתחיית המתים מגעת בימיו ורחל תחזור וזה לא היה כך. יעקב ידע שכללות החלום יתקיים כנאמר "ואביו שמר את הדבר" אלא שהעיקר היה קיום גזרת בין הבתרים וע"י שיתבטלו למלכות יוסף יתבטלו כלפי שמים ולהיות מוכנים למלכות משיח בן דוד.

רש"י בפרושו ל- הבוא נבוא – והלא אמך כבר מתה (ב"ר) – ע"פ כעין מידה ל' לרבי אלעזר בר רבי יוסי הגלילי נוטריקון בחד אפי בחילוף אותיות, וכן מידה גורעין ומוסיפין ודורשין זה מרומז בתבות אשר חלמתי הבוא בחלוקתן כך: אש רחל מפתה בוא (מקורות שונים)

בראשית וישב לז,כא-כב: [כא] וישמע ראובן ויצחקו מידם ויאמר לא נכנו נפש:

[כב] ויאמר אליהם וראובן אל-תשפכו-דם השלכו אתו אל-הבור הזה אשר במדבר ויד אל-תשלחו-בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו:

רש"י – מכת נפש זו היא מיתה.

[כא] ... ויאמר – זק-גדול, שלוש דרכים ש- לא נכנו נפש, מכה ישירה שהורגת, מכה עקיפה שגורמת לפציעה שמתים ממנה, גרמא שלא בשימוש בבני אדם, כגון הניחו בחמה ללא מים, הניחו ברוח, נתנו בפני חיות, הניחו בבור.

[כא] ... ויאמר – זק-גדול, ענין בעל שלוש נקודות, שאפשר כי שתיים מהן באופן אחד ואחת באופן אחר. ע"פ תולדות יצחק לא נכה לשפוך דמו, אבל כדי לבזותו נכה בפניו עד שיצא דם, אחר שהסכימו הוסיף כלל לא נכנו – מרכא טפחא, כעין רבוי בפרטים המאופין בכתוב נפש – ובטעמו סלוק, המגביל ללמד שלא תצא נפשו בכל אופנים של הכאת נפש (פעילים וסבילים) וגם שום אופן של יציאת דם.

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשה פד

(כא) וישמע ראובן וגו' ואיכן היה, ר' יהודה א' כל אחד מהם היה משמש את אביו יומו ואותו היום היה של ראובן, ר' נחמיה א' בכור אני ואין הסירחון נלה אלא בי, רבנין אמ' הוא מונה אותי עם אחי ואיני מצילו, הייתי סבור שנדחיתי מכוח אותו המעשה והוא מונה אותי עם אחי (בר' וישב לז,ט) והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים וגו' ואיני מצילו, אמר לו הקב"ה אתה פתחת בהצלת נפשות תחילה חייך אין מפרישין ערי מקלט תחילה אלא בתחומך הה"ד את בצר במדבר בארץ המישור לראובני וגו' (דברים ד מג).
[כב] ויאמר – קדמא, על שיוסף מנה אותו בין אחד עשר הכוכבים בחלומו שקדם לאירוע בדותן, התעורר ראובן להצילו.

[כב] ויאמר אליהם וראובן – קדמא מונח פסק זרקא,

רמב"ן – ... כי גם אני (ראובן) שנאתיו ורציתי שיומת ע"י אחרים. אבל אתם אל תהיו שופכים דם בידיכם חלילה לכם ... והכתוב ספר מה שאמר להם ראובן ושמעו אליו (זה משמאל לפסק) אבל דברים אחרים אמר להם מתחילה שלא קבלו ממנו (זה מימין לפסק) כמו שאמר להם "הלא דברתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם" (בר' מקץ) ... אמר אל-תשפכו-דם בידיכם ולא אמר דמן ... כי הראה עצמו שלא יאמר לאהבתו ... לימד אותם שאין עונש הגורם כעונש השופך דם בידיו.
ויאמר – קדמא בתפקיד בתחילה, אליהם ומונח פסק במשמע של נתק, אי קבלה, כפי' רמב"ן דברים אחרים אמר להם מתחילה שלא קבלו ממנו.

[כב] וראובן אל-תשפכו-דם – זרקא סגול, כעין מוסיף מהענין על הענין, ע"פ תיב"ע ... לא תשדון אדם זכאי, ע"פ ת"י – ואמר דלא נקטלינה דלא נתחייב באדמיה, שפרכת דם תוסיף עליהם חיוב מיתה, ואילו ע"פ הרמב"ן מוסיף שיומת ע"י אחרים

בראשית וישב לז,כד: ויקחהו וישלכו אתו הברה

והבור רק אין בו מים:

ויקחהו בעה"ט כתיב חסר וי"ו שלא לקחו אלא אחד והוא שמעון ועל כן ויקח מאתם את שמעון (להלן מב,כד) (ב"ר פד,טז).
ויקחהו – קדמא זק-קטן במלה אחת, מוקדם שהוא מאוחר בענין

טט – הפשט הכתונת בפסוק הקודם עדיין איננה התנכלות לחיי יוסף. אבל ויקחהו וישלכו אתו הברה אף שראובן התכוין להצילו, לשאר האחים או למעשה לשמעון שהוא היחיד שהורידו לבור (בעה"ט) זה הינו הענין המוקדם להרחקת יוסף מקרבם (בין במיתה בין באופן אחר) ומכאן משתלשל הענין המאוחר של המכירה והירידה למצרים.

בראשית וישב לז,לו:

[לו] והמדנים מכרו אתו אל-מצרים לפוטיפר סרס פרתה שר הטבחים: פ

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מוקף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפחא = טרנא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"א – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות ד' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

וְהַמְדִּינִים - קדמא זקף-קטן במלה אחת, מוקדם שהוא מאוחר בעינין

ע"פ פירוש אור החיים המדנים היו המתווכים בקניה (מוקדם) ובמכירה (מאוחר) למצרים.

(בר' וישב לז, לו) וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלְכֵהוּ אֶתֹּו הַבְּרָהּ - קדמא זקף-קטן במלה אחת, מרכא טפחא אתנח.

(בר' וישב לז, לו) וְהַמְדִּינִים מְכָרוּ אֶתֹּו אֶל-מִצְרָיִם - קדמא זקף-קטן במלה אחת, מרכא טפחא אתנח. כתבנית הטעמים של פתיחת

התגלגלות הירידה למצרים (לז, לו) כך תבנית הטעמים של סיום הורדת יוסף למצרים (לז, לו).

הַבְּרָהּ - אתנח, מגביל כפירוש שפת"ח אלא ש(האחים)היו סבורים שאין בו אפילו נחשים ועקרבים דאל"כ איך רצו למכור אותו, כיון שראו הנס שעשה לו הקב"ה שלא הזיקו ולא המיתו אותו. (רא"ם)

בראשית וישב לז, כה: וַיִּשְׁבֹּר לְאָכַל-לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וַהֲנִה אֶרֶצָהת וַיִּשְׁמְעוּאֵלִים פָּאָה מוֹגֵלְדָר

וַיִּמְלִיחֶם נִשְׂאִים נִכְאָת וַצְרִי נִלְט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָה:

שתיית יין בסעודה היא בכלל אכילה. אפשר כי וַיִּשְׁבֹּר לְאָכַל-לֶחֶם - זרקא מונח סגול, כעין תוספת או גריעה מסוג הענין בקרא, משמעה

גריעת יין מסעודתם, כפרש"י בפסוק בראשית מקץ מג, לד: וַיִּשְׂא מִשְׂאֵת מֵאֵת פִּינֵי אֱלֹהִים וַתִּרְבַּ מִשְׂאֵת בְּנִימָן מִמִּשְׂאֵת כָּלֶם הַמֶּשׁ יָדוּת

וַיִּשְׁתֶּהוּ וַיִּשְׁכָּרוּ עִמּוֹ: ... וַיִּשְׁכָּרוּ עִמּוֹ - ומיום שמכרוהו לא שתו יין, ולא הוא שתה יין, ואותו היום שתו (ראה שבת קלט, א).

בבלי שבת קלט, א אמר רב מלאי משום רבי יצחק מגדלאה: מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין, דכתיב (בר' מט) וּלְקַדֵּךְ נִזִּיר

אחיו. רבי יוסי ברבי חנינא אמר: אף הן לא טעמו טעם יין, דכתיב (בר' מט) וַיִּשְׁתֶּהוּ וַיִּשְׁכָּרוּ עִמּוֹ מִכֶּלֶל דַּעַד הַאִידוּנָא לֹא (הוה שיכרות).

ואידך - שיכרות הוא דלא הוה, שתייה מיהא הוה. מהרש"א חידושי אגדות מסכת שבת דף קלט עמוד א

ולפ"ז איכא למימר נמי דיוסף נזיר ממש היה אלא מפני כבוד מלכות גילח עצמו תוך ימי נזירותו וניחא השתא למאן דאמר שאף הם

לא שתו יין ולמה הוא נקרא נזיר ולא אחיו לפי שהוא היה נזיר ממש משא"כ אחיו שלא היו נזירים אלא כפרושים מיין ועי"ל שהוא

נקרא נזיר למעלתו אע"פ שלא היה ברשות עצמו והיה בין הנכרים אע"פ"כ היה נזהר בפרישות יין וק"ל:

בראשית וישב לז, כח:

וַיַּעֲבְרוּ אַנְשֵׁים מִדְּנִינִים סַחְרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת-יוֹסֵף אֶת-יוֹסֵף אֶת-יוֹסֵף לְיִשְׁמַעְאֵלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף

וַיָּבִיאוּ אֶת-יוֹסֵף מִצְרַיִמָה:

סַחְרִים - רביע, ויש גרסאות בזקף-קטן ונראה כי זאת טעות דפוס, ואולי אפשר להסביר הרביע כפי' רש"י ודומבעה"ת שנמכר פעמים

הרבה, ובפי' רש"י שיירת מדינים, ושיירת ישמעאלים ולבסוף מדינים שמכרוהו לפוטיפר. הרי כאן ארבעה מכירות.

רש"י (כח) וַיַּעֲבְרוּ אַנְשֵׁים מִדְּנִינִים - [הם ישמעאלים; הם היו יושבים בארץ ישמעאל]. זו היא שיירת אחרת, והודיעך הכתוב שנמכר פעמים

הרבה. וימשכו בני יעקב את יוסף מן הבור, וימכרוהו לישמעאלים, והישמעאלים למדינים, והמדינים מכרו אותו למצרים (ראה תנח' וישב יג).

דומבעה"ת (דעת זקנים מבעלי התוספות) מסביר את רש"י שנמכר פעמים הרבה באופן הבא: וימכרו את יוסף לישמעאלים. ... ויעברו

אנשים מדינים סוחרים ומכרוהו אליהן בעודו בבור בעבור נעלים בספק אם חי אם מת ובעודם מושכים אותו מן הבור הישמעאלים

באו אליהם וימשכו המדינים את יוסף מן הבור וימצאוהו חי וימכרו לישמעאלים וישמעאלים למדינים והמדינים למצרים הרי כאן

ארבעה מכירות וגו'

וַיַּעֲבְרוּ - תרסא, אפשר בתפקיד אומדנה, כעולה מדומבעה"ת שאמדו את המחיר עבור יוסף בכסף ובנעליים.

וַיַּעֲבְרוּ ... וַיִּמְשְׁכוּ אֶת-יוֹסֵף לְיִשְׁמַעְאֵלִים - תרסא ... תביר אפשרות לחישוב כשהו כעולה מדומבעה"ת שחישובו עשרים כסף לכל

אח, או עשרים כסף זקוק

דומבעה"ת בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף ואם תאמר איך אדם יפה כיוסף לא נמכר כי אם במעט כזה, יש לומר שנמכר בעשרים כסף לכל אחד ואחד

מאחיו. ... ויש אומרים בעשרים כסף זקוקים כסף שהרי חשבון אותיות כסף עולה ק"ס אסתרלי"ש בוקוק שקורין מאר"ק כלומר י"ג

דינרים ופ' אסתרלינש.

סַחְרִים וַיִּמְשְׁכוּ - רביע פשטא, נדיר מאד, הערה שאינה קשורה להמשך.

וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת-יוֹסֵף מִן-הַבּוֹר - זקף-קטן, אפשר כפי' דומבעה"ת שהעלוהו פעמיים, פעם לחצי גובה הבור ואז שבו פניו למראם

הטבעי ונתגלה תאר יופיו, ואח"כ שהעלו את המחיר העלוהו החוצה.

דומבעה"ת (לז, כח) וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ. מתחלה מכרוהו כשהיה בבור בעשרים כסף בלבד מפני שהוריקו פניו מפתח הנחשים ומיד

וימשכו אותו עד חצי הבור ומיד חזר לו תאר יופיו כשנצל מן הנחשים וכשראוהו אחיו יפה כבתחלה לא רצו לתתו בעשרים כסף ואמרו

להחזירו לבור ונתנו הישמעאלים בפשרה מנעלים יותר וזהו שאמר הכתוב על-מַכְרָם בְּכֶסֶף צְדִיק וְאֲבִיוֹן בְּעֶבְרוֹ נַעֲלִים וגו'

(עמוס ב, 1). ומיד ויעלו את יוסף מן הבור לגמרי.

בעל הטורים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף. שהוסיף לו אביו משקל שני סלעים מילת (שבת ב) ומכרוהו בכ' סלעים שיגיע לכל אחד שני סלעים

(תנחומא וישב ב). ד"א דמי עבד הם ל' סלעים והם שמכרוהו בסתר הוצרכו לזלזל (למכרו בזול היינו להגביל מחירו) בו שלישי. ד"א שכן

ערך מבן ה' עד בן כ' עשרים סלעים:

בְּעֶשְׂרִים - מונח, בתפקיד רבוי (א) שנמכר בעשרים כסף לכל אחד ואחד מאחיו (דומבעה"ת); (ב) שנמכר גם עבור נעליים (דומבעה"ת);

(ג) רבוי על מה שהוסיף לו אביו משקל שני סלעים מילת (שבת ב) ומכרוהו בכ' סלעים שיגיע לכל אחד שני סלעים (תנחומא וישב

ב), כֶּסֶף - הגבלה, דמי עבד הם ל' סלעים והם שמכרוהו בסתר הוצרכו לזלזל (למכרו בזול היינו להגביל מחירו) בו שלישי

רמזים לנעלים בפסוק: גי' נַעֲלִים עולה 200, גי' זאת נמצאת בארבע האותיות האחרונות של הכתוב בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף - ס כֶּסֶף עולה

200. המלה מְדַנִּים גי' ד' נע"ל; במלים מְדַנִּים סַחְרִים האותיות נים ס מהוות את המלה מסנ"י - סנדלים בתרגום ארמי.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מונח פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מציצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מציצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 בראשית וישב לו,א:

בר' מקץ לו,יא: וַיִּקְנְאוּ בּוֹ אֶחָיו וְאָבְיו שָׂמַר אֶת-הַדָּבָר: וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ - מקף בתפקיד רב-מצב, דרגות קנאה שונות, וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ אֶחָיו – טפחא אתנח, אתנח מגביל ללמד שנשארו אחיו ולא סרו מן האחוה. ועוד שטפחא אתנח היא כתבנית טעמי "שמע ישראל" ללמד שהקנאה היתה בדבר הלכה לשם שמים, וראה קשר למעשה בראשית (א,א) כי האחים סברו שכבר הגיע זמן הגאולה ותיקון העולם, ויוסף חלם על שלבי הגאולה וזה מרומוז ב- **וְאָבְיו שָׂמַר אֶת-הַדָּבָר** – טפחא מרכא מקף-סלוק. הסלוק מגביל את מהות ההחלומות לענין אחד של הגאולה, מקף מלמד על רב-שלב בתהליך הגאולה כמו השלבים בחלומות, מרכא מאריכה את הזמן לגאולה, טפחא משנה משמעות מלת **וְאָבְיו** ומרבה על יעקב את הקב"ה בעל ההשגחה הפרטית על התהליך.

בראשית וישב לו,יג:

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יֹסֵף הֲלוֹא אֶחָיֶךָ רַעִים בְּשָׂכְם לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם

וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִי:

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל - קדמא ואולא, בתפקיד הגורם הראשון להשתלשלות העיניים של מכירת יוסף והירידה למצרים.

בראשית וישב לו,טו: וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ וְהָנָה תַּעֲה בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ אִישׁ לְאִמֵּר מַה-תִּבְקֶשׁ:

ראה בשולי בבלי מועד קטן ט,ב בראשית וישלח לב,כה: **וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיִּאָּבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר:**

וַיִּאָּבֵק אִישׁ עִמּוֹ לעומת **וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ ... בַּשָּׂדֶה** – מצא איש ורב עמו זה שרו של עשו ובהשאלה יצר הרע, מצא איש בשדה ובא לעורו זה גבריאל ובהשאלה יצר הטוב.

בראשית וישב לו,יב - טז:

וַיִּלְכּוּ אֶחָיו לְרַעוֹת אֶת-צֶאֱן אֲבִיהֶם בְּשָׂכְם:

: [יב] **וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יֹסֵף הֲלוֹא אֶחָיֶךָ רַעִים בְּשָׂכְם לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִי:** [יד] **וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ-נָא רְאֵה אֶת-שְׁלוֹם אֶחָיֶךָ וְאֶת-שְׁלוֹם הַצֶּאֱן וְהַשְּׂבִי דָבָר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק חֲבֹרֹן וַיָּבֹא שְׂכֵמָה:** [טז] **וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ וְהָנָה תַּעֲה בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ אִישׁ לְאִמֵּר מַה-תִּבְקֶשׁ:** [טז] **וַיֹּאמֶר אֶת-אֶחָיו אֲנִי מְבַקֵּשׁ הַיְיָדָה-נָא לִי אִיפֹה הֵם רַעִים:**

מאור ושמש בר' וישב לו,יב - טז וַיִּלְכּוּ אֶחָיו וגו' וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק חֲבֹרֹן וַיָּבֹא שְׂכֵמָה וגו' וְהָנָה תַּעֲה בַּשָּׂדֶה וגו'.

הפסוקים עוסקים בבירור ניצוצין הקדושים מאורות דתוהו שנפלו לעמקי הקליפות. (שקודם עולם התיקון יצאו האורות מעורבבין דין ורחמים ולא על הסדר, ונשברו (דבר הנקרא שבירת הכלים) ונפלו מהם ניצוצין הקדושים לעמקי הקליפות ... והנשמות העשוקים בקליפות. ...

... ולזה מרמזים הפסוקים הנה **אֶחָיֶךָ רַעִים בְּשָׂכְם** מקום מדור הקליפות, **לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ** וגו', ואף יוסף נזדרז לכַנְּנָה זו. אמנם, כאשר ראו קושי הקליפות שלא יתקנו על כן רצו להרוג את יוסף, [והיה בדעתם שיתוקן זאת על ידי הריגתו. אחר זה הבינו, שגם בהריגתו לא יתוקן זאת] על כן הוכרחו לְמַכְרוֹ למצרים. ולזה מרמזים הפסוקים **וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ וְהָנָה תַּעֲה בַּשָּׂדֶה** רצה לומר, שהיה

תוהו ומחשב לתקן זאת. **וַיִּשְׁאַלְהוּ אִישׁ לְאִמֵּר אֶת-אֶחָיו אֲנִי מְבַקֵּשׁ** רצה לומר, את הניצוצין והנשמות הקדושים

העשוקים אנכי מבקש לתקנם ולהעלותם מעמקי הקליפות. וזה הסוד מרומוז בתיבת **שְׂכֵמָה** ראשי תיבות **שְׂבִיר כְּלִים מְעוֹלֵם הַתוֹהוּ** לתקן זאת, אמנם כאשר לא עלתה בידם והוצרכו למכור את יוסף ושב ראובן וגו' אמר אנה אני בא רצה לומר, שתיבות אנה אני הם ראשי תיבות של 'אל נקמות יי' אל נקמות הופיע' (טט - בשני סדר המלים) אשר מְכַנְּנִים על ההרוגי מלכות, והיה מתאונן שעתה שלא נעשה התיקון יוכרחו להיות העשרה הרוגי מלכות, ואשר ישאר עוד יתברר מעט מעט, עד ביאת משיח צדקינו שיהיה במהרה בימינו, אמן.

[טז] **וַיֹּאמֶר** – זקף-גדול, שתיים מול אחד (טט - א) הניצוצין (טט - ב) והנשמות הקדושים העשוקים אנכי מבקש (טט - ג) לתקנם

ולהעלותם מעמקי הקליפות.

בראשית וישב לו,טו: וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ וְהָנָה תַּעֲה בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ אִישׁ לְאִמֵּר מַה-תִּבְקֶשׁ:

בשיחת יוסף והאיש בשדה

דעת זקנים מבעלי התוספות כאן רמז לו השלושה גלויות ת' (טט – שנה) של גלות מצרים. ע' של גלות בבל. ה' של גלות אדום לסוף ה' אלפים יכלה במהרה בימינו וגו'

וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ - מונח זקף-קטן, שתי דרשות כפשוטו של מקרא **וְהָנָה תַּעֲה בַּשָּׂדֶה** - מרכא טפחא אתנח (טט - במלה ת'ע'ה)

וַיִּשְׁאַלְהוּ אִישׁ לְאִמֵּר – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שמצטרפים ענין אחד או שעל כל אחד חל אותו דבר או מצוה אפשר שהיו מספר שאלות קשורות, וכן מלת **לְאִמֵּר** כנוטריקון לאו אמור, ללמד שמשוהו חסר בכתוב, וע' פ' **דעת זקנים** שלא אמר בגלוי רמזי הגלויות.

על-פי **תרגום יונתן** האיש לא סיפר לו הדברים הבאים: א' ענין התרת שעבוד מצרים; ב' שהחוי רוצה לערוך קרב עם בני יעקב ובעקבות שנודע להם הדבר נבואה נסעו לדותן שזה צפונה משכם. ולכאורה זה פלא כי אם רצו להגן על עצמם היו צריכים לנסוע דרומה. אם כן בטחו על השם שלא יפגעו.

מה-תבקש: מקף בתפקיד רב-חלק, רב-שלב, שליוסף היו בקשות אחדות, וטעם סלוק, מגביל בקשתו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סִלְקָה – סוּף-פְּסוּקָה (נקראים קוטרס ותפקידם) – לְהַגְבִּיל; מוֹנָה – רַבּוּי; מִדְּקָה פִּשְׁטָא – מוֹצֵא מִפְּשֻׁט; מִרְכָּא = מֵאֲרִיךְ, רַבּוּי; דְּרָגָא – מִצְרָף; תְּבִיר – מַחְלָק, מִמְעַט, לֹא מִמַּשׁ; טַפְסָא = טַרְקָא – שְׁנֵי
מִשְׁמְעוֹת, רַבּוּי מִפְּשֻׁט; מִרְכָּא טַפְסָא – קָב' שְׁעִשׂוּיָה לְגוּל, יְתוּר לְרַבּוּת, מְכַל מְקוּם; דְּרָגָא תְּבִיר טַפְסָא – קְבוּצָה עִם הַלְכָה שׁוֹה לְפִרְטִיָּה; מִרְכָּא תְּבִיר טַפְסָא – קְבוּצָה עִם הַלְכָה לֹא שׁוֹה לְפִרְטִיָּה; תְּבִיר מִרְכָּא טַפְסָא – קְבוּצָה שֶׁהַלְכָה
הִיא רַק עַל חֵלֶק מִפְּרִטִיָּה; מִקָּה – רַב-מִצְבָּב שֶׁל הַמְטוּעִם, בְּד"כ מִצְבָּב אֲחֵד נִדְרָשׁ; פְּסָק 1 – סְדוּר שְׁנַחֲלֶק, הַשְׁלֵם וְהַחֲלֵק נִדְרָשִׁים; זְרָקָא טַגִּיל – מוֹסֵף מֵהַעֲנִין עַל הַעֲנִין אוֹ גוֹרֵעַ מִמֶּנּוּ; פִּשְׁטָא – פִּשְׁטוּת, 1; זֶקֶף-קָטָן – 2; זֶקֶף-גְּדוֹל – 3;
רַבֵּעַ – 4 ... זֶקֶף-קָטָן ... זֶקֶף-קָטָן בְּחִצֵּי פְּסוּקָה – הִקְשָׁה, הַשְׁלִישִׁיָּה; (קִדְמָא – סְדוּר קְדוּמוֹת; אֲוֵלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשִׁיף – יוֹצֵא מֵהַעֲנִין; קִדְמָא וְאֲוֵלָא – מַלְמֵד) דְּרוּשׁ בְּפִסּוּק בְּכַעֲנִין חֵלֶק מִי"ג מִדּוֹת דִּר' יִשְׁמַעֲלִי; תְּלִישָׁא-קָטָנָה = תְּרַסָּא –
דְּרוּשׁ בְּפִסּוּק שְׁעוּר, מַחֲצִיָּה; תְּלִישָׁא-גְּדוּלָּה = תְּלִישָׁא – דְּרוּשׁ בְּפִסּוּק וּלְפָנָיו שְׁעוּר, מַחֲצִיָּה; פִּרְז – דְּרוּשׁ מֵהַפְּסוּק רֵעִין לְנוּשָׂא אַחַר בְּהַלְכָה;

בראשית וישב לזיט - כ: [יט] ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלמות הלזה בא:
[כ] ועתה לכו ונהרגוהו ונשליכהו באתר הברות ואמרנו תיה רעה אכלתהו
ונרעה מה-יהיו חל מתיו:

פירוש מחשבות האחים על יוסף בסיפא ... (ז,ז) הנה בעל החלמות הלזה בא. כלומר אין אנו צריכים לערמה כלל. כי לא להרגו באנו עליו מפאת שנאת חינם. זולת אחרי אשר נגלה לנו מקור לכו למלוך עלינו ולמשול בנו. באנו לבטל חלומותיו. וכבר אמר החכם כי כל מעשה נקיא ע"ש תכליתה ואין זה רציחה כ"א שמירה מנזקי מחשבותיו. וזה שכתוב **ועתה**. אחרי שנזכר ענין חלומותיו. **לכו ונהרגוהו וגו' אפילו בידים (ז,ז) ונרעה מה-יהיו חל מתיו.** כלומר זה כל עיקר מחשבותינו לבטל תאות מלכותו.

[כ] ועתה לכו ונהרגוהו - כעין סדור שנחלק, קריאה עם פסק קריאה בלי פסק. קריאה בלי פסק זה רצף של ביצוע. בקריאה עם פסק נלמד החלת אפיון מ- (ז,ז) **לכו ונהרגוהו** הוא ביצוע גזר הדין, על (ז,ז) **ועתה** הוא הדיון המשפטי החלת האפיון תהיה שמכך שיש ביצוע גזר דין נלמד שהיה דיון משפטי שהביא לגזר דין.

(ז,ז) **ונרעה** – זקף-גדול, שלוש סיבות לדונו למיתה בדיון המשפטי
(א) (ז,ז) **הנה בעל החלמות הלזה בא:** (ז,ז) **ועתה** – מונח פסק בראש פסוק, אפשרות ללימוד במידת סדור שנחלק, ללמד שעתה ינסה למלוך עלינו כחלומותיו לכן מותר להרגו אפילו בלי הערמה כדי למנוע נזק מעצמנו.
(ב) ויש **מפרש** שדנו אותו כמורד במלכות יהודה
(ג) **אור החיים** מפרש שדנו אותו כעבד זומם

אור החיים (ז,ז) ועתה לכו וגו'. פי' (ז,ז) לכו קודם שיגיע הוא אצלם הם ילכו לקראתו, ... באותה עת עצמו ... וטעם **ונהרגוהו** ע"ד אומרם ז"ל עשרה בני אדם שהרגו אדם אחד אם כולם יחד **פטורים** ... **ונשליכהו וגו' ואמרנו** -
• **ואמרנו** – זקף-גדול אמירה בעלת נקודות לכאן ולכאן.

נקודות באופן אחד מן הסתם חולדה או ברדלס המצויים בבורות יאכלוהו וכוזה נוכל לומר תיה רעה אכלתהו
נקודה באופן אחר לא שיאמרו "חיה רעה הרגתהו" וכוזה אין מוציאים מפיהם דבר שקר וגו'.
תיה רעה – גי' רצ"ח, אפשר כי **תיה רעה** היה תחליף ל- רצ"ח

בראשית וישב לזלד: ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על-בני ימים רבים:
בראשית וישב לזלה: וינקמו כל-בניו וכל-בנותיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי-אחד אל-בני אבל שאלה
ויבך אתו אביו:

תורה תמימה (לה) וימאן להתנחם - מאי טעמא, לפי שאין מקבלין תנחומין על החי. אבל המת משתכח מן הלב, שנאמר (תהלים לא,ג) **ונשכחתי כמת מלב היותי ככלי אבד:** (טז) [מס' סופרים פ' כ"א]:

תורה תמימה הערה כה) והמפרשים הקשו למה לא נתעורר יעקב מעצמו ע"פ כלל זה שאין מקבלין תנחומין על החי לחשוב שיוסף חי, וזה באמת דבר פלא. ומה שכתבו המפרשים דכלל זה גופא אנו למדין מיעקב, זה אינו, דהא בדרשא שלפנינו מביא מפסוק **ונשכחתי כמת מלב**, א"כ אנו יודעים זה ע"פ הטבע עצמו. ואמנם יש ליישב הענין ע"פ מה שכתב רש"י בפסוק זה בשם מדרש, וז"ל, אמר יעקב, סימן זה הי' מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבני בחיי מובטח אני שאיני רואה פני גיהנם, עכ"ל, וכפי הנראה דרשו דמה שאמר **אבד** ... **שאלה** הוא תואר לגיהנם, כמ"ש באגדה דחלק ק"ח א' אין שאול אלא גיהנם שנאמר ישוּבו רשעים לשאולה ו- **אל-בני** הוא כמו על בני, ר"ל על אדות בני, דאל"ף ועי"ן מתחלפין, וכמו אל שאול ואל בית הדמים (ש"ב כ"א ב') שהם ממוצא אחד, ולפי זה י"ל שחשב יעקב דהא דאינו מקבל תנחומין אינו מפני שיוסף חי אלא מפני שהוא מיצר ודואג תמיד מפני הסימן הזה. וכוזה יתבאר היטב לשון הפסוק (**בר וישב לזלד - לה**) **ויתאבל על-בני ימים רבים: וינקמו כל-בניו וכל-בנותיו לנחמו**, ומשמע מהמשך הלשון שאחרי שהתאבל ימים רבים אז קמו לנחמו, וקשה למה התמהמהו לנחמו עד אחר ימים רבים, והלא מנהג המנחמים לבא מיד אחר מאורעת האבל, וגם הלשון **וינקמו** אינו מתבאר ברחבה, מהו **וינקמו**, והול"ל וינחמו אותו וכו'. אך לפי מש"כ י"ל דבאמת מיד אחר המאורע לא מצאו בניו ומשפחתו דברים במה לנחמו, כי ראו כי אמנם גדול השבר מאד, ואין מתראין לאדם בשעת קלקלתו, אך לאחר שעברו ימים רבים שהוא שיעור י"ב חודש [עיין נזיר ה' א'] וראו שהוא עדיין מתאבל, אז קמו כולם לנחמו בידיים מוכיחות שעדיין יוסף חי הוא, והיינו מהא גופא שעדיין מתאבל הוא ואינו מקבל תנחומין, ואלמלי מת הרי כבר הגיע זמן שכחה על המת. והשיב להם הוא, כי אינו יכול להתנחם בהוכחה זו, יען כי יכול להיות דמה שאינו מקבל תנחומין אינו מפני שהוא חי, אלא מפני הסימן המסור לו מראיית פני גיהנם שהוא מיצר ודואג על זה תמיד, וכמבואר. וכוזה יתבאר הענינים והמשך לשון הכתובים על נכון, ודו"ק:

בבלי ברכות נחב, ... אמר רבי יהושע בן לוי: הרואה את חברו לאחר שלשים יום אומר: ברוך שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, לאחר שנים עשר חדש - אומר ברוך מחיה המתים. אמר רב: אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חדש, שנאמר (תהלים

לא,ג) **ונשכחתי כמת מלב היותי ככלי אבד:**

ע"פ **תורה תמימה הערה כה)**

וינקמו – תרסא, בתפקיד שיעור ומלת **ימים** משמעה י"ב חדש שחזקה על המת להשתכח מן הלב ואחרת הוא חי. **כל-בניו וכל-בנותיו** – קדמא וזולא, כעין כלל מלמד ... כלל זה שאין מקבלין תנחומין על החי לחשוב שיוסף חי, ... אך לאחר שעברו ימים רבים שהוא שיעור י"ב חודש [עיין נזיר ה' א'] וראו שהוא עדיין מתאבל, אז קמו כולם לנחמו בידיים מוכיחות שעדיין יוסף חי הוא,

וינקמו – תרסא, בתפקיד מחיצה, בעל בחינה נעלה, שמירה מפני מחיצת גיהנם. ...

ויאמר – זקף-גדול בתפקיד שלוש אמירות ו/או מחשבות: (טט - א) שכתב **רש"י** בפסוק זה בשם מדרש, וז"ל, **אמר** יעקב, סימן זה הי' מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבני בחיי מובטח אני שאיני רואה פני גיהנם, ... (טט - ב,ג) **והשיב להם הוא**, כי אינו יכול להתנחם בהוכחה זו, יען כי יכול להיות דמה שאינו מקבל תנחומין אינו מפני שהוא חי, אלא מפני הסימן המסור לו מראיית פני גיהנם שהוא (טט - ב) **מיצר** (טט - א) **ודואג** על זה תמיד,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח

תפיצית ההשקפות: **אחזק** – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מחזק** – מוציא מפשט; **מרא** = מאריך, רבוי; **דורא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפא** = טרףא – שני משמעות, רבוי ממשט; **מרא** טפא – קב עשוייה לגדול, תור רבות, מכל מקום; **דורא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרא טפא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **סס** 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט** – פשוט, 1; **זקף-קטן** 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי ספוק – היקש; **השלישייה** – **קדמא** – סדר קדמות; **אולא** – גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תלשא** – דרוש בפסוק שער, מתיצב; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצב; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.5 **בראשית וישב לו, א:**

בראשית וישב לו, ד:

ינאמר לו לך-נא ראה את-שלום אחיך ואת-שלום הצאן והשבני דבך וישלחם מעמק חברון ויבא שכם:

שכל טוב (בובר) ינאמר לו. (מונה רביע, לפחות ארבעה דברים, כאן שלבים באמירה) (טט – א) בתחלה אמר לו **(בר' וישב לו, יג) לכה**

לשון ענוה, אמר שמא לא ילך אצלם שהרי שונאין אותו, (טט – ב) כיון שקיבל עליו לילך, א"ל בציווי **לך-נא**, (טט – ג) לשון בקשה פייסו לומר שתהא רואה את-שלום אחיך שרויין: (טט – ד) **ואת-שלום הצאן**. שמא ניזוקו.

הסבר: מזה שיעקב ביקש בלשון מיוחדת **לך-נא** יש ללמוד שבמקום ששכיח הזקא לא תופס הכלל שלוחי מצווה אינם ניזוקים.

ויבא שכם – מקום של פורענויות, ההיזק מצוי בו (ראה בהמשך **תורה תמימה הערה טז (ז)**)

את-שלום אחיך – חלק מן האחים שונאים ומקנאים ביוסף, כמשל להיזק מהבריות אליהם מגיע השליח.

ועכשו נראה זאת ע"פ תבניות הטעמים:

לך-נא – מקף בתפקיד רב-שלב, המסביר מדוע יוסף לא עצר בשכם כאשר לא מצא את אחיו והמשיך לדותן.

לך-נא ראה – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד מסיפור יוסף ממילת **ראה** שבשעת יום רואים סכנה והיזק מהבריות והמקום (ראה בהמשך

תורה תמימה הערה טו); וכן בפרשת נגעים כל "ראה" זה ביום)

(א) **סכנה מהבריות** מודגם ב-**את-שלום אחיך** – מקף מהפך פשוט,

את-שלום – מקף בתפקיד רב-מצב יחסי האחים עם יוסף (יחס בני לאה לעומת יחסי בני השפחות),

ובין בני לאה היו אחים שנאמר על יחסם ליוסף **(בר' וישב לו, ד) וישאנו אתו ולא יכלו דברו לשלם: (בר' וישב לו, יא) וינקאו-כו אחיו**, והשנאה והקנאה מביאים להיזק.

(א) **סכנה מהבריות** מודגם ב-**את-שלום אחיך** – מקף מהפך פשוט, להפך מצב היחסים בין האחים

ויבא – טפחא בתפקיד רבוי פורעניות בשכם, כדרשה הבאה ב-**תורה תמימה ויבא שכם** - תני משום רבי יוסי. מקום מזומן לפורענויות, בשכם ענו את דינה, בשכם מכרו את יוסף **(תורה תמימה הערה טז)** רומז בזה להשליחות הזאת היתה ראשית הסבה ליירידת ישראל למצרים,

כמ"ש הקדוש ברוך הוא לאברהם המרומז בכתוב **וישלחם מעמק חברון** - א"ר חנינא בר פפא, בעצה עמוקה של אותו צדיק שקבור

בחברון דכתיב ב' **(בר' לז טז, יג) דע מדע פי-גרו יתנה ורעף** ^(טז) [סוטה י"א א'] :ע"פ **תורה תמימה**, בשכם נחלקה מלכות בית דוד⁽¹⁷⁾

[סנהדרין ק"ב א']:

הערה יז נראה טעם הדרשא בכלל שבא ליישב מה שקשה לכאורה איך נכשל יוסף בהליכתו זאת אחרי שיעקב שלח אותו ואמר לו **והשבני**

דבך, א"כ הלך בשליחות מצות כבוד אב, וקי"ל שלוחי מצוה אינן נזוקין, על זה אמר דשכם הוא מקום מזומן לפורענויות והוי כמו שכיחא הזיקא,

ובשכיח הזיקא לא אמרינן שלוחי מצוה אינן נזוקין כנודע בסוף מס' חולין קמ"ב א' ובכ"מ.

שכם – סלוק, מגביל ללמד שרק במקום המזומן לפורענויות שם עלול להיות היזק לשליח לדבר מצוה. ואולי גם לומר שדווקא שכם ולא מקומות אחרים.

אופנים נוספים להסבר ע"פ תבניות הטעמים:

(א) **המלצה** לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה:

לך-נא ראה – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד (א) הקדם בבוקר ולך (תרגום של אולא) לדרך בשעות אור יום כמו **(בר' מקץ מד, ג) הבקר**

אור והאנשים שלוחי המה ונתמריהם: דרשה (ב) כי אין ראוי לתלמיד חכם ללכת בלילה אפילו קרוב לעיר מפני היזקים מסוגים שונים.

רמב"ם הלכות דעות פ"ה, ה"ט ... וכן לא יצא יחידי בלילה, אלא א"כ היה לו זמן קבוע לצאת בו לתלמודו (טט – אפשר גם לתפלה), כל

אלו מפני החשד.

הלימוד מיתור מלת **ראה תורה תמימה** (יד) **לך-נא ראה** - ת"ר, **לך-נא ראה את-שלום אחיך**. מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי

בלילה⁽¹⁸⁾ [חולין צ"א ב']: **תורה תמימה הערה טו**) פ'רש"י בשעה שאדם יכול לראות והיינו ביום, עכ"ל, והוא רמז בעלמא, ואפשר לומר

דמדויק משום דיותר הי' נאות לומר לך נא שאל או דרוש לשלום, דכן הוא לשון הרגיל בעלמא בשאלת שלום:

בבלי חולין צא, א ... **(בר' וישלח לבנה) ויאבק איש עמו עד עלות השחר:** אמר רבי יצחק: מכאן לת"ח שלא יצא יחידי בלילה; רבי אבא

בר כהנא אמר מהכא ... ורבנן אמרי מהכא: **(בר' וישב לו, ד) לך-נא ראה את-שלום אחיך ואת-שלום הצאן** וגו';

רש"י מדקאמר **עד עלות השחר** - שמע מינה לא ניתנה רשות למדיק להזיק ביום לפיכך לא הוצרך שמירה:

מכאן לתלמיד חכם כו' - שהרי יעקב נשאר יחידי והזיק.

תוספות ... מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה - אומר ר"ת דדוקא נקט תלמיד חכם משום דמזיקין מתקנאים בהם כדאמרינן

ג' צריכין שמור מלך ות"ח וחתן וגו'

בית הבחירה למאורי תלמידי חכם אין ראוי לו לצאת יחידי בלילה ולא משום חשד בלבד אלא שהקנאה מצויה לבריות עליו וההיזק

מחזר ורודף אחריו דרשו ז"ל **(בר' וישלח לבנה) ויאבק איש עמו** מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה:

טט – פסוק **(בר' וישלח לבנה)** יעקב נגד שרו של עשו המראה היזק בלילה, פסוק **(בר' וישב לו, ד)** בשליחות יוסף אמור ללמד שביום אין

רשות למזיק להזיק, אלא שבמקום שההיזק מצוי זה לא כך.

(ב) **המלצה** לדרוש בשלום המיטיבים עם האדם:

בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פד ... **(בר' וישב לו, יג) ויאמר ישאל אל-יוסף הלא אחיך רעים בשכם,** ר' תנחומא בשם ר'

ברכיה נהג בו בכבוד כמורא האב על הבן, **ויאמר לו הנני**. א"ר חמא בר חנינא הדברים הללו היה יעקב אבינו נזכר ומעיו מתחכין,

יודע היית שאחין שונאים אותך והיית אומר לי **הנני**. **(בר' וישב לו, יג) ויאמר לו לך-נא ראה את-שלום אחיך ואת-שלום הצאן**, את-שלום

אחיך ניחא אלא מאי **ואת-שלום הצאן**. (טט – ומסקנתו) הלא אמר שאדם צריך לשאול בשלום דבר שיש בו הנייה ממנו,

מדרש תנחומא (בובר) פרשת וישב סימן יג ... וכי הצאן יודעות, מהו שלום שאמר לו **ואת-שלום הצאן**, אמר ר' אייבו צריך אדם

שיהא מתפלל על מי שהוא משביר אותו, לפי שהיה יעקב (טט – א) משתכר מצאנו (טט – ב) ואוכל החלב (טט – ג) ולובש הגו, לפיכך נצרך

לשאול בשלומן, לכך נאמר **את-שלום אחיך ואת-שלום הצאן**.

את-שלום אחיך – מהפך פשוט נדרש לעיל **ואת-שלום הצאן** – מונה זקף-קטן, שתי דרשות:

(א) ע"פ **בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פד** שאדם צריך לשאול בשלום דבר שיש בו הנייה ממנו, (טט – ג) אם אנשים)

(ב) ע"פ **מדרש תנחומא (בובר) פרשת וישב סימן יג** אמר ר' אייבו צריך אדם שיהא מתפלל על מי שהוא משביר אותו, (טט – יוסף

נהנה דרך יעקב ממה שהאחים וגם הצאן פירנסו אותם)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תפיסת ההשקפה: אהבה – סוף-סוף (נקראים קוסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי: מוקף פשטא – מוציא מפשטו: מראש = מאריך, רבוי: דרשא – מצרף: תביר – מחלק, מעטע, לא ממש; טפשא = טרשא – שני
 משמעות, רבוי מחפשו; מראש טפשא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפשא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מראש תביר טפשא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מראש טפשא – קבוצה שההלכה
 הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
 רביע – 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית – (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרשא –
 דרוש בפסוק שני, מוציאה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

בראשית וישב לז, לה: וישבו לאכל לחם

**וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ושמעאלים באה מנעדר
 ונמליהם נשאים נכאת וצרי גלט הולכים להוריד מצרימה:**

לאכל לחם – 3 פעמים בתורה, 3 בנביא, תמיד עם מקף. מקף כרב-מצב, (א) מאפה מחמשת מיני דגן ובפרט לחם (ב) כל דבר מאכל כגון

יין ע"פ רש"י (בר ויצא לא, נגד) לאכל לחם - כל דבר מאכל קרוי לחם, כמו (דניאל ה, א) עבד לחם רב, (ירמיה יא, יט) נשחיתתה עץ בלחמו:
 שתיית יין בסעודה היא בכלל אכילה ונלמדת מ-בבלי יומא עו, א ... שתייה בכלל אכילה היא. דאמר ריש לקיש: מנין לשתייה שהיא בכלל
 אכילה - שנאמר (דב ראה יד, נג) ואכלתם לפני ה' אלקיכם במקום אשר-יבחר לשיכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצרףך, תירוש חמרא הוא
 וקרי ליה ואכלת.

אפשר כי **וישבו לאכל לחם** – זרקא סגול, כעין הוספה שבקידוש במקום סעודה ישתה שתי רביעיות יין ויצא חובת סעודה.
 אפשר כי **וישבו לאכל לחם** – זרקא סגול, כעין גריעה מסוג הענין בכתוב, משמעה גריעת יין מסעודתם, כפ' רש"י ב-(בר מקץ מג, לד)
וישא משאת מאת פניו אלהם וארבע משאת בנימן ממשאת פלם חמש ידות וישתו וישפרו עמו: ... וישפרו עמו - ומיום שמכרוהו לא שתו
 יין, ולא הוא שתה יין, ואותו היום שתו (ראה בבלי שבת קלט, א).

בבלי שבת קלט, א ואמר רב מלאי משום רבי יצחק מגדלאה: מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין, דכתיב (בר ויחי מט, כו; דב'
וזאת לבטא) לקדקד גזיר אהיו: רבי יוסי ברכי חנינא אמר: אף הן לא טעמו טעם יין, דכתיב (בר מקץ מג, לד) וישתו וישפרו עמו: מכלל דעד
 האידנא לא (הוה שיכרות). ואידך (ודעת רב מלאי משום רבי יצחק מגדלאה) - שיכרות (אצל האחים) הוא דלא הוה, שתייה מיהא הוא.
מהרש"א חידושי אגדות מסכת שבת קלט, א

ולפ"י איכא למימר נמי דיוסף נזיר ממש היה אלא מפני כבוד מלכות גילח עצמו תוך ימי נזירותו וניחא השתא למאן דאמר שאף הם
 לא שתו יין ולמה הוא נקרא נזיר ולא אחיו לפי שהוא היה נזיר ממש משא"כ אחיו שלא היו נזירים אלא כפרושים מיין ועי"ל (ועוד יש
 לומר) שהוא נקרא נזיר למעלתו אע"פ שלא היה ברשות עצמו והיה בין הנכרים אע"פ"כ היה נזהר בפרישות יין וק"ל:

(אוצר החכמה) **אבות דרבי נתן פמ"ה ר' יוסי** אומר כשם שנתנו ארבע מדות בנשים כך נתנו באנשים.
 האנשים גרגריים קנתאניים צתותניים ועצלים, גרגריים מנין שנ' (בר וישב לז, נה) **וישבו לאכל לחם**. קנתאניים שנ' (שם, יא) ויקנאו
 בו אחיו, צתותניים שנ' (שם כב, כג) והם לא ידעו כי שומע יוסף, עצלים מנין שנ' (שם מה, ט) מהרו ועלו אל אבי.
 אמנם בהערה נאמר שלר' יוסי גרגריים נלמד ממקרא אחר בכלה רבתי פ"ד, אבל אפשר לאמר כי **וישבו לאכל לחם** – זרקא סגול,
 כעין הוספה מסוג הענין בכתוב על הענין, כאן רבוי מאכל. ויש לעיין בדבר כי מבבלי שבת קלט, א נלמד על גריעה בשתיית יין ואילו
 מאדר"ג נלמד הוספה באכילה. ובספר **אבני אליהו** כתב כי הרמ"א עמד בזה האריך שבטי יה ערב להם לישב לאכול לחם אחר מעשה כזו ...
 די"ל דעשו להבחין אם יערב להם האכילה או לאו. טט – לפי זה אפשר כי זרקא סגול יהיה בתפקיד גריעת תאבון לאכול כל מאכל מהדין
 שפסקו. וב-**אבן ישיראל, רב פישר ישראל**, ע' קמה, כתב כיון דסנהדרין שדנים למיתה אסורים לאכול לחם כל אותו היום כדאיתא
 בסנהדרין (סג, א) והם דנו אותו כמסית ומדיח ולכן לא הוה צורך להשהות הדין ליום המחרת. אבל בסנהדרין לומד מפסוקים אחרים כגון
 "לא אכלו על הדם".

פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא י - כי תשא

... אכלו ושתו באו לברך אמר להם יהודה באים להרוג ומברכים להקב"ה אין אנו אלא מנאצים, מהו [מה בצע] כי נהרוג את אחינו
 (שם שם /בראשית ל"ז /ז"כ) אמר להם יהודה בוצע בירך ניאץ ה' (תהלים י' ג) אלא לכו ונמכרונו לישמעאלים (בראשית ל"ז כ"ו),
וישבו לאכל לחם. (שם שם /בראשית ל"ז /ז"כ) אמר להם יהודה הלוי בי רבי שלום הסיבה אחת שישבו השבטים ונטלו עצה על יוסף
 למוכרו זיכה את כל העולם כולו שנמכרו למצרים וכלכל את כל העולם בשני הרעב, **וישבו לאכל לחם** להאכיל לחם לכל העולם,
 ואם עבירתם שלהם גרמה לכל העולם שיחיו, זכותם על אחת כמה וכמה, אף כאן מי גרם לפרשת שקלים העבירה של עגל, ואם
 עבירתם למצוה, זכותם על אחת כמה וכמה כולך יפה רעייתו ומום אין בכך (שה"ש =שיר השירים= ד' ז').
וישבו לאכל לחם – זרקא סגול, אפשר שע"י ההסיבה יהודה הרהר תשובה ועבר מכסא של דין לכסא של רחמים. כלומר גריעה
 מהדין והוספה ברחמים. וזה גם זיכה את כל העולם שיוסף כלכל אותו בשנות הרעב. זה מתאים לתפקיד זרקא סגול של גריעה מדין
 ולהוספה ברחמים.

(אוצר החכמה) **אבן שלמה, רב ארנריך שלמה זלמן**, ע' 59. בתורת הסוד, ע"פ ליקוטי ש"ס להאר"י בחגיגה י"ד על מה שארז"ל
 "שחקים שבו טוחנין מן לצדיקים", **וישבו לאכל לחם** – (זרקא סגול, בתפקיד הוספה) היינו שישבו לעשות היחוד של האכילה ...
 כדי להמשיך שפע ופרנסה לשבור בר בארץ.

**בראשית וישב לז, לה: ויקמו כל-בניו וכל-בנותיו לנחמיו וימאן להתנחם ויאמר פי-אחד אל-בני אבל שאלה
 ויבך אהו אביו:
 להתנחם ויאמר**

– זקף-קטן זקף-גדול – ג' המלים זקף-קטן זקף-גדול עולה יסו"ד מלכו"ת עולה תקע"ו (= 576), בתבנית טעמים כזאת
 גימטריה המלים המוטעמות וכן ההפרש בין גימטריה המלים ובין ג' מלת תקע"ו מרמזים על ענינים בפנימיות התורה,
 ג' התוכן עולה 533 + 790 = 18 + 772 = 18 + 790 = 772 + 18 = 1542 (יוסף) ח"י (מתגרה בו) אש"ת אדני"ו = ובאש"ת אדוני"ו (תלוי) י', י' אלו: (א) עשר
 טיפות המרומות ב-(בר ויחי מט, נד) **ותשב פאיתן קשתו ויפיו זרעי ידיו** (ע"פ ש"ת תורה לשמה סימן תסא תשובה כתב מורנו זצ"ל
 בשער הגלגולים); (ב) 790 = בעש"ר הרג"י (מלכות הכתוב מדבר).
 ההפרש בין ג' המלים ותקע"ו 790 – 576 = 214, העולה ע"פ אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל בין היתר למלת הצדי"ק עם
 האותיות. (שיחות פ' ויצא ט"ל), אפשר כרמז שיוסף עומד בצדקותו.
 ועוד עולה למלת רן"ה: (בר וישלח לב, ז) **ורוח תשימו בן עזר וגבן עזר**, (ובספר פניני הקדמונים), (אסתו ד, ז) **ורוח ונצלה יעמוד ליהודים
 במקום אחר**,

וכן עולה למלת מלת רן"ה, נצנצה ביעקב רוח הקדש ואמר **פי-אחד** מארץ-ישראל **אל-בני אבלי שאלה** למצרים שהיא, ע"פ רב"ע
 למטה מארץ-ישראל, שתראה דמותי ליוסף (הצדי"ק עם האותיות) וינצל ח"י מן אש"ת אדני"ו וגם יעסוק בעש"ר הרג"י (מלכות) וימנע
 מיתתם בעתיד. זה אחד מהענינים בדרך סוד בפר' מקץ. יוסף ניסה להביא האחים להתחרט לפניו על מכירתו ובכך למנוע מיתת עשרה
 הרוגי המלכות, ככפרה על מכירתו. וגם (אסתו ד, ז) **ורוח ונצלה יעמוד ליהודים** ולכל העולם שיוסף יאכילם לחם ברעב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
המצוות ההשקפות: אהבה, סליח – סוף-פסוק (נקראים קוסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מחקר; פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפא = טרף – שני
משמעות, רבוי ממשט; מרכא טפא – קב' שעשויה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית – (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא –
דרוש בפסוק שער, מוציא; תלישא-גדולה = תישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 בראשית וישב לו,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית וישב מ,ה: וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ הַמִּשְׁקָה וְהָאִפָּה אֲשֶׁר לְמַלְךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֶסְוֵרִים בְּבֵית הַסֵּהר:

רש"י (ה) וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם - ויחלמו שניהם חלום, זהו פשוטו. ומדרשו (ב"ר פח"ד): כל אחד חלם חלום שניהם, שחלם את חלומו ופתרון חלום חברו; וזהו שנאמר (בר' וישב מ,ה) (וַיֵּרָא שְׁרֵי־הָאִפָּים בֵּי טוֹב פֶּתֶר). אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ - כל אחד חלם חלום הדומה לפתרון העתיד לבא עליהם.

[בבלי ברכות נה - נז] עוסק בחלומות פתרונם והטבתם. ציטוטים מפסוקים של סיפור שר המשקים לפני פרעה (פר' מקץ) ומפסוק הקשור לחלום שר האופים (פר' וישב) ומפסוק בפתרון חלום פרעה ע"י יוסף (פר' מקץ) משולבים כמעט בסוף [בבלי ברכות נה,ב] בדיון על פתרון והטבת חלומות. אפשר שתבניות טעמי המקרא של פסוקים בפרשות אלו מרמזים על הדיון המפורט בפתרון והטבת חלום למי שנפשו עוגמה עליו מפני חלום שחלם.

זכריה י"ב: פִּי הַתַּרְפִּים דְּבַרְיָאָן וְהַקּוֹסְמִים תּוֹזוּ שְׁקֵר וְחֲלֹמוֹת הַשָּׁוְא יִדְבְּרוּ הַקֵּל יִנְחָמוּן עַל-כֵּן נִסְעוּ כְּמוֹ-צֵאן יַעֲנֵוּ כִּי-אֵין רַעְיָה: פ
במדבר בהעלתך י"ב,ו: וַיֹּאמֶר שְׁמַעְיָא דְבָרִי אִם-יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם הוּא בְּמִרְאָה אֱלֹהִים אֲתוֹדַע בְּחֹלֹם אֲדַבְּרֶיבּוּ: קשר בין נבואה וחלום

[בבלי ברכות נז,ב] שמואל כי הוה חזי חלמא בישא (טט: חלום רע) אמר: (זכריה י"ב) וְחֲלֹמוֹת הַשָּׁוְא יִדְבְּרוּ (טט: בניחותא, שאין להתיחס אליהם). כי הוה חזי חלמא טבא (טט: חלום טוב) אמר: וכי ה-חֲלֹמוֹת הַשָּׁוְא יִדְבְּרוּ? (טט: חלום טוב סימן טוב) והכתיב (במ' בהע' י"ב,ו) בְּחֹלֹם אֲדַבְּרֶיבּוּ. רבא רמי (ששה): כתיב בְּחֹלֹם אֲדַבְּרֶיבּוּ וכתוב חֲלֹמוֹת הַשָּׁוְא יִדְבְּרוּ! - (ורבא פותר) לא קשיא, כאן (טט: במ' בהע' י"ב,ו) - על ידי מלאך (ראה הלן זוהר וישב קצא), כאן (טט: זכריה י"ב,ו) - על ידי שד (טט: לא מבורר האם תמיד או רק בדבר רע?). אמר רבי ביזנא בר זבדא אמר רבי עקיבא אמר רבי פנדה אמר רב נחום אמר רבי בריהם פשוט זקן אחד, ומנו - רבי בנאה: עשרים וארבעה פותרים חלומות היו בירושלים, ופעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם, ומה שפטר לי זה לא פתר לי זה - וכולם נתקיימו בי, לקיים מה שנאמר: כל החלומות הולכים אחר הפה. אטו כל החלומות הולכים אחר הפה קרא הוא? - אין, וכדרכי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: מנין שכל החלומות הולכין אחר הפה - שנאמר (בר' מקץ מא"ג) וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר פִּתְרֵלְגוּ בֵּן הַיָּהּ. אמר רבא: והוא דמפטר ליה מעין חלמיה (פטר מעין העניין שהיה בחלום), שנאמר (בר' מקץ מא"ג) אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ פֶּתֶר: (בר' וישב מטז) וַיֵּרָא שְׁרֵי־הָאִפָּים - מנא ידע? אמר רבי אלעזר: מלמד שכל אחד ואחד הראוהו חלומו ופתרון חלומו של חברו. אמר רבי יוחנן: השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו - הרי זו נבואה קטנה. ואמר רבי יוחנן, שלשה חלומות מתקיימין: חלום של שחרית וחלום שחלם לו חברו, וחלום שנפטר בתוך חלום. ויש אומר: אף חלום שנשנה, שנאמר (בר' מקץ מא"ב) וַיַּעַל הַשָּׁנוֹת הַחֲלוֹם וּגו'.

(בר' מקץ מא) (י"ב) וְשֵׁם אֲתָנוּ גַעַר עֲבָרִי עֶבֶד לְשֵׁר הַטְּבָאִים וְנִסְפְּרֵלוֹ וַיִּפְתְּרֵלְגוּ אֶת-חֲלֹמֵתֵינוּ אִישׁ כְּפַתְרוֹ חֲלֹמוֹ פֶּתֶר: (י"ג) וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר פִּתְרֵלְגוּ בֵּן הַיָּהּ אֲתִי הִשִּׁיב עַל-פְּנֵי וְאֲתוֹ תְּלָהּ: וְשֵׁם אֲתָנוּ - קדמא ואזלא, כעין כלל בפתרון חלום שיתקיים,

וטעמי גַעַר עֲבָרִי - מונח רביע, בתפקיד של לפחות ארבעה דברים, המלמדים על חלומות שעתידיים להתקיים.

נביאם בסדר של [בבלי ברכות נז,ב] (טט - א) שפתרון חלום צריך להיות (בר' מקץ מא) אִישׁ כְּפַתְרוֹ חֲלֹמוֹ פֶּתֶר מענין תוכן החלום, וזה מסביר כיצד 24 פותרים פתרו אותו חלום, ומה שפטר לי זה לא פתר לי זה - וכולם נתקיימו בי (ברבי בנאה), (טט - ופרט הכולל שלושה פרטים) ואמר רבי יוחנן, שלשה חלומות מתקיימין: (טט - ב) חלום של שחרית (טט - ג) וחלום שחלם לו חברו, (טט - ד) וחלום שנפטר בתוך חלום. ויש אומר: (טט - ה) אף חלום שנשנה, שנאמר (בר' מקץ מא"ב) וַיַּעַל הַשָּׁנוֹת הַחֲלוֹם וּגו'. (טט - ו, מעין חלום) אמר רבי יוחנן: השכים (טט: משינה) ונפל לו פסוק לתוך פיו - הרי זו נבואה קטנה.

ב-[בבלי ברכות נה,ב] רבי יוחנן קשר בין שינה ובין נבואה. [זוהר פר' וישב קצא,ב] עוסק במקור הנבואה, קשר בין נבואה לחלום, מקור פתרון חלום ומקור חלום.

זוהר כרך א (בראשית) פרשת וישב דף קצא עמוד ב (בסוגריים פי' זהר בהיר (זה"ב), הרב דיא"מ אייכנשטיין)

(בר' וישב מ,ה) וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ וּגו' תא חזי (טט: בוא וראה) דהא אתמר דכל חלמין אזלין בתר פומא, יוסף כד פשר להו חלמא אמאי פשר להאי פישרא טבא ולהאי פישרא בישא (זה"ב: כיון שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה, למה פתר לזה פתרון טוב ולזה פתרון רע) אלא אינון חלמין עליה דיוסף הוה (זה"ב: החלומות הראו גם על יוסף) ובגין דידע מלה על עקרא ושרשא דילה בגין כך פשר חלמא להו כמה דאצטריך (זה"ב: כיון שידע על עיקר ושורש שלו (של יוסף) על מה מרמו בעליונים, ע"כ פתר חלומותיהם לפי הצריך ליוסף ובני ישראל), לכל חד וחד פשר להון פישרא לאהדרא מלה על אתריה (זה"ב: לכל אחד פתר פתרון כדי להחזירו למקומו בשרשו, (טט: לשר המשקים שבשרשו טוב, ולשר האופים שבשרשו הרע)), מה כתיב (בר' וישב מ,ה) וַיֹּאמֶר אֶלְהִים יוֹסֵף הֲלוֹא לְאֱלֹהִים פִּתְרָנִים סִפְרוּ-נָא לִי, מאי טעמא (זה"ב: שתלה הדבר בהקב"ה), בגין דהכי מבעי ליה למפטר חלמא לפקדא פישרא לקודשא בריך הוא (זה"ב: כי פותר החלום צריך לצוות הפתרון להקב"ה שהוא יפתור (טט: ולא ליחס הפתרון לפיו)) בגין דתמן איהו קיומא דכלא וביה קיימא פישרא, (זה"ב: כי שם למעלה הוא קיום כל החלום, שמשם יוצא ובר קיים הפתרון, וכדמפרש ואזיל מקום שורש החלום, ומקום הפתרון כלהלן) (טעם למה החלומות הולכים אחר הפה, כי שורש הפתרון הוא במלכות דאצילות סוד הפה (טט: פתח אליהו מלכות פה תורה שבע"פ) ומשם ממשיך הפתרון החלום)

תא חזי הא אתמר דדרגא דחלמא לתתא איהו (זה"ב: מדרגת החלום הוא למטה בעולם היצירה, כי שורש החלום הוא במלאך גבריאל כמו שנתבאר בדף קפ"ג ע"א) ואיהו דרגא שתיאתא (זה"ב: והוא מדרגה הששית למטה מן מדרגת הנבואה) בגין דהא מאתר דנבואה שריא עד האי דרגא דחלמא שיתא דרגין אינון (זה"ב: מקום שהנבואה שורה הוא בנצח דו"א, עד מדרגת גבריאל יש שש מדרגות, נצח הוד יסוד מלכות מיכאל גבריאל) וסלקא פישרא מדרגא דחלמא לדרגא אחרא (זה"ב: ולפתרון חלום צריך להעלות החלום עד מדרגה אחרת עד ספירת מלכות דאצילות), חלמא איהו דרגא דלתתא ופישרא קיימא עליהו (זה"ב: החלום במדרגה שלמטה מן המלכות, אבל הפתרון עומד בדרגה שעליו, שהוא מלכות העומד למעלה ממלאך גבריאל) ופישרא קיימא בדבור (זה"ב: הפתרון תלוי בדבור שהוא סוד המלכות, וזהו פי' שכל החלומות הולכים אחר הפה, כי פה הוא סוד המלכות כדאתא בתיקו"ז במאמר פתח אליהו, מלכות פה ותושבע"פ קרינן לה) ועל דא בדבור קיימא מלה (זה"ב: וע"כ תלוי הדבר בהדיבור סוד המלכות), דכתיב (בר' וישב מ,ה) הֲלוֹא לְאֱלֹהִים פִּתְרָנִים הֲלוֹא לְאֱלֹהִים ודאי (זה"ב: שם אלקים) קאי על המלכות, שהוא סוד דינא דמלכותא, (ומתורין למה פתר לזה טוב ולזה רע, כי כן היה הדבר למעלה בשרשו במלכות, שהיא הפה שבה תלוי הפתרון ולא פיו של הפותר).

תבנית הפסוק (בר' וישב מ,ה) וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ כעין פרט וכלל ופרט

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: א. תנ"ך – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מראב – מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממשע, לא ממש; טפחא = טרפא – שני משמעות, רבוי ממשע; מראב – מראב טפחא – קב"ש שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מראב תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מראב טפחא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מראב – רב-מצב לא המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא – גרש – גרש"א – יוצא מהענין; קדמא אולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

וַיִּתְּלַמוּ – פרט קדמאה, המפורט בפרט בתראה **חֲלוּם שְׁנֵיהֶם** – כלל **אִישׁ חֲלָמוֹ בְּלִילָה אֶחָד אִישׁ פִּתְרוֹן חֲלָמוֹ** – פרט

(בר' וישב מ,ה) וַיִּתְּלַמוּ – (א) תרסא בתפקיד אפשרי של שער כנדרש ב-**[בבלי ברכות נז,ב]** חלום אחד מששים לנבואה
(בר' וישב מ,ה) וַיִּתְּלַמוּ – (ב) תרסא, בתפקיד: מחיצה נעלה, שורש, מקור לחלום במלאך גבריאל; שורש מקור פתרון החלום בספירת (מידת) מלכות וכנדרש ב-**[בבלי ברכות נז,ב]** חלום אחד מששים לנבואה שמקורה בספירת נצח דאצילות.
נעין ב-**(בר' מקץ מא,יא)** ו**נחלקמה חלום בלילה אחד אגני והוא איש פפתרון חלמו חלמו**: הפסוק מספר על פתרון חלמו של כל שר.
נשתמש במידת גורעין ומוסיפין ובמידת גימטריה באותיות ו**נחלקמה ח** מתקבלת הגי' נצ"ז ועם הכולל מתקבלת המלה נצ"ח!
(בר' וישב מ,ה) וַיִּתְּלַמוּ – (ג) תרסא, בתפקיד שער ע"פ הזהר ופ"ל זה"ב: מקור החלום מדרגה ששית למטה ממדרגת הנבואה. ומקור הנבואה בנצח שבאצילות.

(בר' וישב מ,ה) חֲלוּם שְׁנֵיהֶם – קדמא ואולא, סדר השתלשלות מנבואה שבנצח, למלכות שבה נשאר פתרון חלום, והחלום עצמו יורד למלאך גבריאל, שבסיפור חלומות שרי פרעה הולך חלום לשני אנשים (כעין שתי מחיצות) כפ'רש"י ע"פ **(בר' פחד,ד)** כל אחד חלם **חֲלוּם שְׁנֵיהֶם**, שחלם את חלומו ופתרון חלום חברו, ועל פותר החלום להעלות החלום ממקורו במלאך גבריאל אל שורש הפתרון במלכות דאצילות.

ככעין פרט בתראה נאמר: **(בר' וישב מ,ה) אִישׁ חֲלָמוֹ בְּלִילָה אֶחָד** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד שני דברים, (א) כנדרש ב-**[בבלי ברכות נה,ב]** אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו. (ב) אין חלום בלי דברים בטלים. אלא שכאן הדברים הבטלים לא היו בטלים אלא לא נגעו לשרי פרעה.
אפשר כי טעם מונח של **בְּלִילָה** בתפקיד של תוספת, שלא שייכת אליהם והם אח"כ לא ספרו, וזה מרומז בטעם **(בר' וישב מ,ט) בְּחֲלוּמֵי** – זקף-גדול, חלום הנוגע בשר המשקים, בשר האופים וביוסף ודרכו לכלל ישראל.

עכשו נסביר את: **אִישׁ חֲלָמוֹ** – מהפך פשטא. מסביר המלבי"ם כי עבירת שר המשקים הייתה חמורה מעבירת שר האופים. ונדרש ב-**[בבלי ברכות נה,ב]** אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו. וכתב ה-**[דרשות לחם שלמה, הרב ארנרין ש"ע ע' סב]**, כי שר המשקים הרהר תשובה על עבירתו וכל יום היה מתחרט עליה, ואילו שר האופים היה בדעתו שלא חטא כלל לכן לא הרהר תשובה. תבנית הטעמים של **אִישׁ חֲלָמוֹ** – מהפך פשטא מלמדת על היפוך הדין מפשטות המעשה. שר האופים למרות עבירתו הקלה הומת. שר המשקים ע"י תשובה התהפך דינו לשוב לתפקידו. ומתוך שהקב"ה עורר אותו לתשובה היה ליוסף שני דברים בבואו לפתור את החלום (א) תוכנו המרמז לכנסת ישראל (ב) שהתוכן הגיע באמצעות בעל תשובה. וכך יוסף ידע להעלות את החלום למקור פתרונו, (מלכות שבאצילות) וכך הגיע אליו בשורת הישועה ליוסף ודרכו עבור עם ישראל. שר האופים שלא חזר בתשובה נושא את בשורת העונש מחרון אף ה' במצרים אחרי שישעבדו את ישראל, מעל ומעבר לגזרת "ברית בין הבתרים" ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם". כעין דרך "צדיק" (שר המשקים בשורשו היה טוב) באה בשורה טובה, דרך רשע (שר האופים בשורשו היה רע) באה בשורה קשה.

בראשית וישב מ,ח: וַיֵּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוּם חֲלָמוֹ וּפְתָרָן אֵין אֹתוֹ וַיֵּאמְרוּ אֲלֵהֶם יוֹסֵף הֲלֹא לְאֱלֹהִים פִּתְרָנִים סִפְרוּנָא לִי: פְּסִיקְתָּא זֹוֹטְרָתָא (לְקַח טוֹב) וַיֵּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוּם חֲלָמוֹנָא. לא אמרו חלומות חלמנו, אלא חלום, אמרו לו חלום שנינו דומין זה לזה, זה בשלשה שריגים, וזה בשלשה סלי חורי: ד"א חלום חלמנו. כל אחד ואחד חלומו בראשו: (מ,ח) הֲלֹא לְאֱלֹהִים פִּתְרָנִים. שהקב"ה נתן דעת לבני אדם לפתור חלומות, והן הולכים אחר הפה:

(בר' וישב מ,ח) וַיֵּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוּם חֲלָמוֹ – זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, אפשרות להיקש, מחלום לחלום, מפתרון לפתרון, מדרך פתרון לדרך פתרון כמו שלמדו ב-**[בבלי ברכות נז,ב]** וב-**[זוהר פר' וישב קצא,ב]**.

(בר' וישב מ,ח) וַיֵּאמְרוּ אֲלֵהֶם – קדמא ואולא, כעין כלל של סדר פעולות יוסף – רביע, ארבעה דברים **הֲלֹא לְאֱלֹהִים פִּתְרָנִים** – מהפך פשטא זקף-קטן, ספרוֹנָא לִי – מקף טפחא סלוק, ספרוֹנָא – מקף כרב-מצב של הפתרון. ספרוֹנָא – טפחא כשנוי, היינו פתרון החלום משנתה, הולך אחר הפה של הפותר. מלת "נא" קשורה לשער של קדושה. לִי – סלוק, מגביל. יש לבקש פתרון רק מאדם המקדש עצמו, שמבטל עצמו לקב"ה. הקב"ה נתן דעת (רק) לבני אדם (קדושים) לפתור חלומות (טט: קצת מן ההסבר ע"פ תורה ופירושה – הרב אברהם אלאשוילי), וע"פ **[בבלי ברכות נה,ב]** רבא הסביר כי הכתוב "בחלום אדבר בו" זה ע"י מלאך.

אפשר כי הכלל ופרט כאן מלמדים כנאמר ב-**[בבלי ברכות נה,ב]** אמר רב הונא בר אמי אמר רבי פדת אמר רבי יוחנן: (טט: וַיֵּאמְרוּ אֲלֵהֶם – קדמא ואולא כעין כלל למצב הבא) הרואה חלום ונפשו עגומה (טט: כמודגם בשרי פרעה) ילך ויפתרנו בפני שלשה. יפתרנו? והאמר רב חסדא: חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא! – (טט: יעשה ארבע פעולות כנרמז בטעם רביע של יוסף – פעולה א (ראה שר'ע אר"ח ס' רכ,ס"א)) אלא אימא: יטיבנו בפני שלשה. ליתי תלתא ולימא להו: חלמא טבא חזאי. ולימרו ליה הנך: טבא הוא, וטבא ליהוי, רחמנא לשוייה לטב. שבע זימנין לגזרו עלך מן שמיא דלהוי טבא, ויהוי טבא (**[פרישה על טור אר"ח הלכות ברכת הפירות ס' רכ]**) שיאמרו זאת לפחות 3 פעמים ועד 7 (בתוך ה-טור ... וכתב בה"ג שאומר עננו באלהי נצור).

(טט: פעולה ב) ולימרו שלש הפוכות (טט: כמרומז ב- **הֲלֹא לְאֱלֹהִים פִּתְרָנִים** – מהפך פשטא זקף-קטן), ושלוש פדויות, ושלוש שלומות. שלש הפוכות – (תה' לבי) הפכת מספד' למחול לִי פתחת שקי ופאצוני שמחה: (דמיהו לבי) אַז תִּשְׂמַח בְּתוֹלָהּ בְּמַחֹל וּבְחַרְתִּים וּזְמִנִּים יִתְּנוּ וְהַפְּכֵתִי אֲבָלָם לְשִׂשׁוֹן וְגו', (דב' תצא כגו) וְלֹא-אֲבָהָ ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׂמֵּעַ אֶל-בְּלִעְמֵךְ וַיִּהְיֶה וְגו'.

(טט: פעולה ג) שלש פדויות – דכתיב (תה' נה,יט) פָּדָה בְּשָׁלוֹם גַּפְשִׁי מִקְרַבְלִי וְגו', (שעיהו לה,י) וּפְדוּיִי אִי יִשְׁבֹּן וְגו', (שמו"א יד,מה) וַיֵּאמְרוּ הָעָם אֶל-שָׂאֵל הַיִּזְרְהוֹן יְמוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה וְגו'.

(טט: פעולה ד) שלש שלומות – דכתיב (שעיהו נו,ט) בְּרָא נֹב גִּבַּ שְׁפָתַי שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחֵק וְלַקְרֹב אֲמַר ה' וַיִּרְפְּאֵתִי: (דמיהו יב,יט) וַיִּרְחַם לְבָשָׂה אֶת-עַמִּי רֹאשׁ הַשְּׁלוֹשִׁים הַשְּׁלִישִׁים לֵךְ דְּוִיד וְעַמְּךָ בְּיָשִׁי שְׁלוֹם לֵךְ וְשְׁלוֹם לְעִזְרָךְ וְגו', (שמו"א כה,י) וַאֲמַרְתֶּם הִנֵּה לִנְחֵי וְאֵתָה שְׁלוֹם וּבִיתְךָ שְׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר-לָךְ שְׁלוֹם.

[שר'ע אר"ח הלכות ברכת הפירות ס' רכ,ס"א] הרואה חלום (א) ונפשו עגומה עליו, (ב) א ייטיבנו (ג) באפי תלתא דרחמי (פי' שאוהבים אותו) ליה, ולימא באפייהו: חלמא טבא חזאי, ולימרו אינהו: טבא הוא (ד) [ב] וטבא ליהוי ב וכו'.
סעיף ב (ה)משנה ברורה: עוברות ומניקות יפדו בממון)) ג יפה (ו) תענית מג"א, משנה ברורה: עם תשובה) לבטל חלום רע, (ז)משנה ברורה: התענית רשות)) כאש לנעורת. הגה: ודוקא בי ביום, ד ואפי' בשבת, ועיין לקמן סימן רפ"ח.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תמצית ההשקפה: אהבה – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי: מחקר פשוט – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי: דרנא – מצרף: תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפא = טרף – שני משמעות, רבוי ממש; מרכא טפא – קב' שעשויה לגדול, יתר לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מנח – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סק' 1 – סדור שחלק, השלם וחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 1: זק-קטן; 2: זק-גדול; 3: רביע; 4: ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מוציא; פזר – דרוש מפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.7 בראשית וישב לו,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית וישלח לו,מג: אלוף מגדיאל אלוף עירם אלהו אלופי אדום למשבתם בארץ אחרתם הוא עשו אבי אדום: פ
בראשית וישב לו,א: וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען:
בראשית וישב לו,ב:

אלהו תלדות יעקב יוסף בן-שבע עשרה שנה הוה רעה את-אחיו בצאן והוא נער את-בני בלקה ואת-בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את-דבתם רעה אל אביהם:

נברר משהו ממה שלמד הפסוק (בר' וישב לו,א) **וישב יעקב וגו' וקשרו ל- (בר' וישב לו,ב) אלהו**.

המלה אלהו נדרשת כפסולת את המוזכרים לפניו. כגון ב-**[מדרש ילמדנו (מאן) ילקוט תלמוד תורה - בראשית אות קנג, דף צ"ט, ע"א]** ילמדנו. **אלהו תלדות יעקב יוסף**, א"ר אבהו כל מקום שנ' **אלה**, פסל את הראשונים, ואלה, מוסיף על הראשונים, **אלהו תלדות יעקב**, פסל לאלופי עשו. ואילו -**[שמות רבה (וילנא) פרשת משפטים פרשה לג,]** למד לפסול את אלופי עשו מכתוב חסר וזה לשונו ... ולכן **(בר' תול' כה,ט)** תולדת יעקב חסר (אות ו'ו שניה) להוציא יעקב מכלל הרשעים, כיוצא בו **(בר' וישב לו,ב)** **אלהו תלדות יעקב** (חסר אות ו'ו ראשונה) פסל לאלופי עשו.

אפשר שמהסמיכות **(בר' וישב לו,א) בארץ כנען (בר' וישב לו,ב) אלהו** בא גם לפסול את יושבי כנען שע"פ **[ת"ר"ש [יז] [לקח טוב] (ד' ו'א) (י"א)]** עבדו האדמה, נטעו, חצבו ובנו כדי שבני ישראל יירשו אותם.

לכן טעם מונח לגרמיה (=מונח פסק) ב-**(בר' וישב לו,ב) אלהו** אמור ללמד משהו אחר.

כתב ה-**[אלשיך (בר' וישב לו,א) וישב יעקב]**. הנה פסוק זה יראה בלתי מקושר לא למעלה (טט: לכתוב לפניו) ולא למטה (טט: לכתוב אחריו). והנה אמרו רבותינו ז"ל **[בראשית רבה פד,ג]** בקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא וכו'. הנה שקשרו הכתוב אל מה ש(כתוב)אחריו. עכשו נסביר חלק מפסוק (לו,א) ע"פ **[כלי יקר]** תוך שילוב תבנית הטעמים בפירושו.

(בר' וישב לו,א) וישב יעקב – מונח זק-קטן, זק-קטן כשני לימודים, מונח עשוי להוסיף לימוד של מצב ביניים.

פי' **[כלי יקר]** לימוד (א) ... שמאשים את יעקב על שביקש לישב בעולם הזה ישיבה של קבע להיות כתושב בעולם הזה במקום מגורי אביו, כי אביו לא כן עשה אלא היה בעולם הזה כגר וכאורח נטה ללון, לפי שאמר לו הקדוש ברוך הוא **(בר' תול' מ,ג)** **גור בארץ הזאת ...**

אף-על-פי שיצחק כמו אברהם היו תושבי ארץ כנען כי שלהם היא מן הדין **(בר' ח"ש כג,ד)** **גר-ותושב אנכי עמכם** לימוד (ב) דבר אחר, שכבר נאמר לאברהם **(בר' לך טו,ג)** **ויאמר לאברהם ידע תדע פירגו ויהיה זרעך בארץ לא לךם ונעבדום וענו אתם ארבע מאות שנה:** וגם יעקב יש לו חלק בפריעת חוב זה והוא ביקש ישיבה של שלווה במקום מגורי אביו ... בארץ כנען, ורצה לקבל חלק במתנת הארץ, ולא רצה לשלם חוב כי גר יהיה זרעך, על כן קפצה עליו רוגזו של יוסף לכך נאמר **בארץ כנען**, ואילו לא בטלה מיעקב ישיבה של מנוחה לא היו ימים אלו עולים לו למספר ארבע מאות שנה והיה מתאחר הקץ בהכרח:

מכך מגיעים להסבר הקשר בין פסוק (לו,א) ו-(לו,ב)

(בר' וישב לו,ב) אלהו תלדות יעקב – מונח לגרמיה (=מונח פסק) מונח רביע, יש כאן שתי קריאות. (א) קריאה עם פסק **אלהו** – מונח לגרמיה (=מונח פסק). טעם פסק של המונח לגרמיה מפסיק את שתי כוונות יעקב (א) ישיבה של שלווה בעולם הזה (ב) ישיבה כגר **בארץ כנען** ובכך לקיים את גזרת ברית בין הבתרים בלי השעבוד והענוי. אובחן שבאחד מתפקידי טעם פסק, רעיון הכתוב משמאלו עובר לימין הפסק ונדרש בו דבר נוסף. כאן הרעיון הוא התולדות של "רוגזו של יוסף" שקופץ על כוונות יעקב שבפסוק (לו,א) ומשבשם. (כאן כביכול קופץ מעל הפסק)

(ב) קריאה ללא פסק ב-**[מדרש ילמדנו]** ד"א **אלה תלדות יעקב יוסף**, כל תולדות הללו (בני יעקב) לא באו אלא בזכותו של יוסף.

(בר' וישב לו,ב) תלדות יעקב – מונח רביע, לפחות ארבעה דברים משותפים ליעקב וליוסף, כגון הנדרש ב-**[מדרש ילמדנו (מאן) ילקוט תלמוד תורה - בראשית אות קנג, דף צ"ט, ע"א]** ... א"ר שמואל לא היה צריך לומר אלא אלה תולדות יעקב ראובן, אלא מהו תלדות יעקב יוסף, כל מה שאירע לזה אירע לזה. (טט: א) מה יעקב נולד מהול, אף יוסף נולד מהול. (טט: ב) מה יעקב היתה אמו עקרה, אף יוסף היתה אמו עקרה. (טט: ג) מה זה נתקשה אמו בשעת הלידה, אף יוסף נתקשה אמו בשעת הלידה. (טט: ד) מה זה אמו ילדה שנים, אף זה כן. (טט: ה) מה זה אחיו שונא אותו, אף זה כן. (טט: ו) זה רועה, וזה נשטן, וזה נשטן. (טט: ז) זה נשטן, וזה נשטן. (טט: ח) זה נגנב, וזה נגנב. (טט: ט) זה נתברך בעשר ברכות, וזה נתברך בעשר ברכות. (טט: י) זה יצא חוצה לארץ, וזה יצא חוצה לארץ. (טט: יא) וכן כל (דף צ"ט, ע"ב) המאורעות שארעו ליעקב ארעו ליוסף. הוי **אלה תלדות יעקב יוסף**. רבה פ"ד, ילמדנו.

וכגון הנדרש ב-**[בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פד,ו]** א"ר שמואל בר נחמן **אלהו תלדות יעקב יוסף** לא היה צריך קרא למימר כן אלא אלה תולדות יעקב ראובן, אלא מה ת"ל יוסף אלא שכל מה שאירע לזה אירע לזה, (טט: א) מה זה נולד מהול אף זה נולד מהול, (טט: ב) מה זה אמו עקרה אף זה אמו עקרה, (טט: ג) מה זה אמו ילדה שנים אף זה אמו ילדה שנים, (טט: ד) מה זה בכור אף זה בכור, (טט: ה) מה זה נתקשה אמו בלידה אף זה נתקשה אמו בשעת לידה, (טט: ו) מה זה אחיו שונא אותו אף זה אחיו שונאים אותו, (טט: ז) מה זה אחיו בקש להרגו אף זה בקשו אחיו להרגו, (טט: ח) מה זה רועה אף זה רועה, (טט: ט) זה נשטן וזה נשטן, (טט: י) זה נגנב שתי פעמים וזה נגנב שתי פעמים, (טט: יא) זה נתברך בעשר ברכות, (טט: יב) זה נתברך בעשר ברכות, (טט: יג) זה יצא חוצה לארץ, (טט: יד) זה הוליד בנים מחוצה לארץ, (טט: טו) זה נתברך בית חמוי בשבילו וזה נתברך בית חמוי בשבילו, (טט: טז) זה ירד למצרים וזה ירד למצרים, (טט: טז) זה נתגדל ע"י חלום וזה נתגדל ע"י חלום, (טט: טז) זה נתברך בית חמוי בשבילו וזה נתברך בית חמוי בשבילו, (טט: יז) זה ירד למצרים וזה ירד למצרים, (טט: יח) זה ירד למצרים וזה ירד למצרים, (טט: יח) זה כלה את הרעב וזה כלה את הרעב, (טט: יט) זה משביע וזה משביע, (טט: כ) זה מצוה וזה מצוה, (טט: כא) זה ירד למצרים וזה מת במצרים, (טט: כב) זה נחנט וזה נחנט, (טט: כג) זה העלו עצמותיו וזה העלו עצמותיו.

וכגון הנדרש ב-**[מדרש נחומא (בובר) פרשת וישב [ה]]** ד"א **אלהו תלדות יעקב יוסף**, (טט: א) שהיו פני יוסף דומין ליעקב, מנין, שכך הוא **(בר' וישב לו,ב) וישאל אהב את-יוסף [מפלג-בניו ביי-בדומנים הוא לו, והרי בנימין קטן ממנו והוא אומר בן זקונים, אלא שהיה איקונין דומה לו הוי אלהו תלדות יעקב יוסף]**. (טט: ב) מה יעקב העמיד שבטים, אף יוסף העמיד שבטים, שנאמר **(בר' ויחי מח,ה) אפרים ומנשה כראובן ושעון והירלי: (טט: ג) ד"א** מה יעקב נתכסה מאביו כ"ב שנה, כך יוסף נתכסה מאביו כ"ב שנה, הדרשה על הפסוק רוב הדרשה על מונח רביע עוסקות בדברים עתידיים, כעין אין מוקדם ומאוחר בתורה בין פרשות שונות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: א. תנ"ך – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מקור פשטא – מוציא ממשט; מרא – מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשט, לא ממש; טפא – טרף – שני משמעות, רבוי ממשט; מרא – טפא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרא טפא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סס' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מציצה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מציצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

בראשית וישלח לו, מג: אלוף מגדיאל אלוף עיגם אלהו אלופי אדום למשבתם בארץ אחרתם הוא עשו אבי אדום: פ
בראשית וישב לו, זא: וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען:
בראשית וישב לו, זב: וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען:

אלהו תלדות יעקב בן-שבע עשרה שנה הלה רעה את-אחיו בצאן ותוא נער את-בני בלקה ואת-בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את-דבתם רעה אל-אביהם:

רש"י ישן (דבר אחר **וישב יעקב** הפשתני הזה נכנסו גמלי טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה, היה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו, כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולו, מה כתיב למטה **בר' וישב לו, זב**) **אלהו תלדות יעקב יוסף**, דכתיב **(עובדי אמת)** ויהי בית-יעקב אש ובית יוסף להכה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם):

יעקב אבינו ראה בפועל בקימת אלופי עשו ובנבואה שיציקו לישראל, ושהקב"ה יכתיבם למשה רבנו שיכתבם בתורה בסוף פרשת וישלח. ואז יפתח בפרשת וישב ב-**בר' וישב לו, זא**) **וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען**: וברישיא של הפסוק שאחרייו **בר' וישב לו, זב**) **אלהו תלדות יעקב יוסף** נבואה המלמדת שיוסף יהיה כעין גואל ראשון ודוגמא לגואלים אחרים. ובעז"ה עוד נזכה לקיום הנבואה **(עובדי אמת)** ויהי בית-יעקב אש ובית יוסף להכה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם.

תבנית הטעמים של **בר' וישב לו, זב**) **יוסף בן-שבע עשרה שנה הלה רעה את-אחיו בצאן**, מיוחדת מאד באשר אחרי "גרשיים מהפך פשטא" נמצא טעם קדמא. אם נשים את התבנית "מהפך פשטא" כמאמר מוסגר, מתקבלת תבנית גרשיים ... קדמא, כאילו כתוב **יוסף הלה רעה את-אחיו** – אז תבנית הטעמים היא גרשיים קדמא מהפך פשטא בתפקיד של ענין שהתחיל מושהה ויתחיל שוב.

ע"פ **[התורה"מ (המלבי"ם)]** יעקב התיישב בקביעות בארץ (א) מצד שהיא ארץ מגורי אביו והיה אצלו כארצו ומולדתו ובית אביו, (ב) מצד שהיא ארץ כנען, המוכנת לקדושה ולהשגחת ה'.

כאן **ארעה ההשגחה** מצד גורת בין הבתרים, המשך **[התורה"מ]** ולכן סבב מסבב הסכות הספור שיבא בפרשה עשי"כ נתגלגל שירדו למצרים: האם גורת בין הבתרים התקיימה במלואה במצרים? התורה שבעל-פה עונה שיציאת מצרים בשעה שארעה מנעה כליון עם ישראל, לכן נותר זמן מקיום מלוא הגזרה (ישבו 210 שנים ונותר עוד 190 שנה), וזמן זה מתבטא בגלויות שונות שעם ישראל עובר.

במהרה בימינו תבוא הגאולה השלמה ותחזור ההתישבות בא"י ולא תעקר עוד. יעקב אבינו התישב, ע"י מה שארע כאשר **יוסף בן-שבע עשרה שנה** ההתישבות הושהה ואח"כ חודשה ושוב הושהה פעמיים ועדיין צריך להתקיים **(עובדי אמת)** ויהי בית-יעקב אש ובית יוסף להכה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם.

ועוד לימוד העשוי להתקבל מתבנית הטעמים של **יוסף הלה** – היא גרשיים קדמא, בתפקיד, דבר מאוחר שהקדים. פ"י **[כלי יקר]** ומה שאמר קפצה עליו רוגזו של יוסף. מהו לשון קפצה, היה לו לומר בא לידו ענינו של יוסף, ומהו לשון רוגזו, ולמה יחס הרוגז ליוסף. והקרוב אלי לומר בזה שרוגזו של יוסף היינו חטאו של יוסף, אשר בו הרגזו לאלהים במה שהביא דבתם רעה על אחיו, איך שקוראין לאחיהם עבדים, עד שהיה הדין נותן שלעבד נמכר יוסף, ואם כן אף לא היה יעקב מבקש לישב בשלוה מכל מקום היה עונש זה ראוי לבוא על יוסף, וזלזל ש **יוסף בן-שבע עשרה שנה** היה ולא היה בר עונשין עדיין בבית דין שלמעלה, ולפי שנתחברו לרוגזו וחטאו של יוסף גם מה שביקש יעקב לישב בשלוה, על כן מיהר ה' ועשה ליוסף בר עונשין קודם זמנו, וזהו לשון קפצה עליו, כי כל קפיצה מורה על דבר שראוי לבוא על כל פנים ונממה לבוא קודם זמנו, כך חפץ ה' להביא עונש על יוסף קודם זמנו כדי לבטל ישיבתו של יעקב, והוא והא גרמה, כי עונש של יוסף לבד לא יספיק כי לא היה בר עונשין, וישיבתו של יעקב לבד גם כן לא יספיק להביא בעבור זה עונש על יוסף שלא חטא:

בראשית וישב לו, זג: וישלח אלה את-יוסף מכל-בניו כי-בן-זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים:
בר' וישב לו, זג) **וישאל** – רביע כארבעה דברים כמשולב במדרשים הבאים:

[בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פד ח] (בר' וישב לו, זג) וישאל אלה את-יוסף, רבי יהודה ורבי נחמיה, (ט: א) ר' יהודה אומר שהיה זיו איקונין שלו דומה לו, (ט: ב) ר' נחמיה אמר שכל הלכות שסמרו שם ועבר ליעקב מסרן לו, (ט: ג) (האהבה גרמה ל-) **ועשה לו כתנת פסים**, **[מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וישב פרק זג]** לעולם אל ישנה אדם [בנון] בין בניו, שבשביל כתנת פסים שעשה יעקב ליוסף נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים: (ט: ד) **[מדרש תנחומא (בובר) פרשת וישב יט]** ד"א **(שה"ש ח, ג)** **כי-עשה כמות אהבה**, אהבה שאהב יעקב ליוסף, שנאמר **(בר' וישב לו, זג) וישאל אלה את-יוסף**, **(שה"ש ח, ג)** **קשה כשאל קנאה** שקינאו בו אחיו, ומה תעשה אהבה בצד קנאה, ומי גרם ליוסף לבוא לידי שנאה, שהאהבה שאהב אותו אביו יותר מדאי.

בראשית וישב מ, טז: ט] ויספר שר-המשקים את-חלמו ליוסף ויאמר לו בחלומי והנה-גפן לפני:
בחלומי – זקף-גדול בתפקיד שלוש, חלום הנוגע (א) בשר המשקים, (ב) בשר האופים, (ג) ביוסף ודרכו לכלל ישראל

זוהר כרך א **(בראשית) פרשת וישב דף קצא עמוד ב** (בסוגריים פ"י **זהר בהיר (זה"ב), הרב די"מ אייכנשטיין, אוצר החכמה (בר' וישב מ, טז) ונתחלמו חלום שנייהם איש חלמו פלילה אחר איש כפתרון חלמו וגו' ת"ח דהא אתמר דכל חלמין אולין בתר פומא, יוסף כד פשר להו חלמא אמאי פשר להאי פישרא טבא ולהאי פישרא בישא (זה"ב: כיון שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה, למה פתר לזה פתרון טוב ולזה פתרון רע) אלא אינון חלמין עליה דיוסף הוה (זה"ב: החלומות הראו גם על יוסף) ובגין דידע מלה על עקרא ושרשא דילה בגין כך פשר חלמא להו כמה דאצטרין (זה"ב: בשביל שידע על עיקר ושרוש שלו על מה מרמו בעליונים, ע"כ פתר חלום שר המשקים שבשרושו טוב, ושל שר המשקים ששרשו הרע).**

נזכיר מה שכתבנו לעיל **(בר' וישב מ, טז) ונתחלמו** – (ג) תרסא, בתפקיד שער ע"פ **[זוהר פר' וישב קצא, ב] (זהר בהיר (זה"ב), הרב די"מ אייכנשטיין]** ופ"י זה"ב: מקור החלום מדרגה ששית למטה ממדרגת הנבואה. ומקור הנבואה נבצח שבאצילות. (זה"ב: מקום שהנבואה שורה הוא נבצח דז"א, עד מדרגת גבריאל יש שש מדרגות, נצח הוד יסוד מלכות מיכאל גבריאל)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול"ד) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֲתָן, סִלְקוּ – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מִדְּבַר פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מִרְכָּא = מִרְכָּא, רְבִי, דְרָגָא – מְצַרְף; תְּבִיר – מְחַלֵּק, מְעַט, לֹא מְעַט; סְפָאָא = טְרָקָא – שְׂנִי
משמעות, רבוי מופשט; מִרְכָּא סְפָאָא – קב"ש עשוייה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דְרָגָא תְּבִיר סְפָאָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר סְפָאָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מִרְכָּא סְפָאָא – קבוצה שההלכה
היא רק על חלק מפרטיה; מִקְף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סְפָאָא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; דְרָגָא סְגִיל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זְקָא-קָטָן – 2; זְקָא-גָדוֹל – 3;
רְבִיעַ – 4; ... זְקָא-קָטָן ... זְקָא-קָטָן בחצי ספוק – הקיש; השלישית: (קְדָמָא – סדר קדמות; אֲוֵלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשִׁיף – יוצא מהענין; קְדָמָא וְאֲוֵלָא – מלמד) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קָטָנָא = תְּרִסָּא –
דרוש בפסוק שער, מְחַצְרָא; תְּלִישָׁא-גָדוֹלָא = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מְחַצְרָא; פִּרְ – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.8 בראשית וישב לו,א (התשע"ח)

בראשית וישב מ,ט-יד: [ט] וַיִּסְפַּר שְׂרָה־הַמִּשְׁקִים אֶת־חַלְמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לּוֹ בְּחִלּוּמֵי וְהִנֵּה־גִפְנִי לְפָנָי:
[ו] וּבְגִפְנִי שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים וְהוּא כְּפָרְחַת עֲלֵתָהּ נֹצֵה הַבְּשִׁילֹו אֲשַׁכְּלֵתִיהָ עֲנָבִים:
[ז] וְכֹס פְּרֵעָה בִּידֵי וְאָקַח אֶת־הָעֲנָבִים וְאֲשַׁחַט אֹתָם אֶל־כּוֹס פְּרֵעָה וְאָתָן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרֵעָה:
[ח] וַיֹּאמֶר לּוֹ יוֹסֵף זֶה פַּחְדְּךָ שֶׁלִּשְׁתְּ הַשָּׂרִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם: [יג] בְּעוֹדוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשֵׁא פְּרֵעָה אֶת־רַאשֶׁךָ וְהַשִּׁיבְךָ עַל־כַּנְף וְנָתַתְּ כּוֹס פְּרֵעָה בְּיָדוֹ כַּמִּשְׁפֵּט הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיִיתָ מִשְׁקָהוּ:
[יד] כִּי אִם יִזְכְּרֵנִי אַתָּה כְּאֲשֶׁר יִיטֵב לְךָ וְעָשִׂיתִנָּא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתִּנִי אֶל־פְּרֵעָה וְהוֹצֵאתִנִי מִן־הַבַּיִת הַזֶּה:

בְּחִלּוּמֵי – זקף-גדול בתפקיד שלוש, חלום הנוגע (א) בשר המשקים, (ב) בשר האופים (רש"י מ,ה), (ג) ביוסף ודרכו לכלל ישראל
[זוהר כרך א (בראשית) פרשת וישב דף קצא עמוד ב (בסוגריים פ'י זרה בהיר (זה"ב), הרב דיא"מ אייכנשטיין, (אוצר החכמה) (בר' וישב מ,ה) וּבְחִלּוּמֵי חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלָמוֹ בְּלִילָה אֶחָד אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלָמוֹ וגו' ת"ח דהא אתמר דכל חלמין אולין בתר פומא, יוסף כד פשר להו חלמא אמאי פשר להאי פישרא טבא ולהאי פישרא בישא (זה"ב: כיון שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה, למה פתר לזה פתרון טוב ולזה פתרון רע) אלא אינון חלמין עליה דיוסף הוה (זה"ב: החלומות הראו גם על יוסף) ובגין דידיע מלה על עקרא ושרשא דילה בגין כך פשר חלמא להו כמה דאצטריך (זה"ב: כשביל שידע על עיקר ושורש שלו (טט: של יוסף על תפקידו) על מה מרמז בעלוינים, ע"כ פתר חלום שר המשקים שבשורשו טוב, ושל שר האופים ששורשו רע),
נזכיר מה שכתבנו לעיל **(בר' וישב מ,ה) וּבְחִלּוּמֵי** – (ג) תְּרִסָּא, בתפקיד שער ומחיצות ע"פ **[זוהר פר' וישב קצא,ב] (זרה בהיר (= זה"ב), הרב דיא"מ אייכנשטיין) ופ'י זרה"ב:** מקור החלום מדרגה ששית למטה ממדרגת הנבואה. ומקור הנבואה בנצח שבאצילות. **(זה"ב: מקום שהנבואה שורה הוא בנצח דז"א, עד מדרגת גבריאל יש שש מדרגות, נצח הוד יסוד מלכות מיכאל גבריאל)**

[הכתב והקבלה בראשית מ] (א) חלום שר המשקים (ב) פתרון חלום שר האופים (ג) דברים הנוגעים אל יוסף (בר' וישב מ,יד) כִּי אִם יִזְכְּרֵנִי אַתָּה. לדעתי אין לחברו עם מה שאחריו, וכלומר כאשר תהיה במעמד הטוב והצלחה תזכרני לעשות עמדי חסד, דא"כ היה ראוי לומר תזכרני, לא **יִזְכְּרֵנִי** לשון עבר, גם מלת **אַתָּה** מיותר דלא מצאנוהו בשאר מקומות מחובר בלשון זכירה, וכן טעם הרביע שבמלת **אַתָּה** יפירו ממה שאחריו ועושה כמאמר לעצמו, לכן נ"ל כי טעם **יִזְכְּרֵנִי אַתָּה**, הוא כאלו אמר גם אנכי יוסף הזוכרתי אתך, כי כמו שראית בחלומך דברים הנוגעים אותך, ככה יש בו דברים הנוגעים אלי יוסף, ובדבריוך אלה זכרת ממני כמו ממך, ושנינו כאחד משותפים בפתרון חלומך, כי **(בר' וישב מ,י) שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים** ונתינת הכוס אל כף פרעה (טט: שב-בר' וישב מ,יא), הם רק נוגעים אותך, דלאחר שלשת ימים תשוב למעלתך לתת **(בר' וישב מ,יג) אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרֵעָה**, אמנם (טט: אבל) ענין גפן שהיה לפניך, **(בר' וישב מ,י) וְהוּא כְּפָרְחַת עֲלֵתָהּ נֹצֵה הַבְּשִׁילֹו אֲשַׁכְּלֵתִיהָ עֲנָבִים:** **(בר' וישב מ,יא) וְאָקַח אֶת־הָעֲנָבִים וְאֲשַׁחַט אֹתָם אֶל־כּוֹס פְּרֵעָה**, אין מענינים הנוגעים אליך, לכן לא הזכרתי מהם בפתרון (כי באמת משקה כזו אינה ראויה לשתייה אף לפחותי אדם מכש"כ למלך) אבל אלה הם הרומוזים אלי, **(במכילתא דרשב"י בלק קפ"ט (וכן טט: ע"פ [זרה בלק פירוש הסולם ע' לד]) פתח איהו (הילד שדבר קודם) ואמר (בר' וישב מ,י) וּבְגִפְנִי שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים וגו' עד הכא חזיונא דמלה (עד כאן חזיון הדבר שבחלומי, שהוא גפן, וג' שריגים, והענבים), דהא מכאן ולהלאה חזיונא דיליה הוה (טט: ע"פ הסולם מכאן ולהלאה חזיון של עצמו (שר המשקים)) דכתיב (בר' וישב מ,יא) וְכֹס פְּרֵעָה בִּידֵי (טט: ע"פ הסולם דהיינו מה שעשה הוא עצמו). אבל חזיונא דמלה (טט: ע"פ הסולם אבל חזיון הדבר שבחלומי מכון) בגינ' דיוסף הוה (טט: ע"פ הסולם היה בשביל יוסף) ולבשרא ליה דישמע יוסף וינודע (וידע).**

(זרה בלק (בחלוקת הסולם) פה) מלמד שסחית הענבים דומה לסחית הענבים של יעקב להוציא יין ליצחק, ומה שארע ליעקב ארע ליוסף, מזה יוסף ידע שהדברים מכוונים אליו. וכשם שיעקב מיתק את הגבורות בחסד להמשיך עליו ועל ילדיו שפע ברכה, כך מרומז במשל סחית הענבים שבחלום שעל יוסף לעשות)

זרה בלק (בחלוקת הסולם) פה) תנינן שבעה רקיעין אינון, ואינון ^פ שבעה היכלין. ושית אינון, וחמש אינון, וכלהו נפקי מגו ^ג עתיקא עלאה (טט: כתוב זה מלמד על מידות היוצאות מבינה לזעיר אנפין (ז"א) חג"ת נה"ם, ופעמים חג"ת נה"י, ופעמים חג"ת נה"ה. ההוא יין (לסעודה שהכין יעקב ליצחק) ^פ משיך ליה יעקב מרחיק (טט:ב-ברש' תולדת) נדרש שהוא מגן עדן, וסחיט ליה מענבים דההוא גפן. כדן יעקב אמשיך ליה ההוא יין דקא אתחזי ליה, והדי ושתה (טט:תקן היין שיהיה ראוי לשתיית יצחק, שמח ושתה). ^ג הה"ד, ^ה (בר' תול' כז,ה) וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׂתֶּה. הכא ^ה אתכליל עילא ותתא. וע"ד ארזיק מלה, ומשיך לה במשיכו דתרי תנועי (ועל כך שעשה שתי פעולות לעלות ממטה למעלה להגיע לגפן ואח"כ למשכה מטה מעיד טעם מרכא כפולה במלת לו), והיינו לו. ליה לתתא, ליה ^ה לעילא (ג"א מוסיף לעילא בתרין סטרין אחיד). **זרה בלק, פירוש הסולם עמ' לד-לה**

... והוקשה לו הכתוב, **(בר' תול' כז,ה) וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׂתֶּה**, הלא יין הוא הארת חכמה, שמקורה היא בקו שמאל ... וע"ד ארזיק מלה ומשיך לה במשיכו דתרי תנועי והיינו: לו. כי תחת לו כתוב **מִרְכָּא כְּפֹלָה**, שצריכים להאריך בנגונו משום שרומז על תקן יעקב את קו שמאל דבינה, ועל תקן יעקב את קו שמאל דז"א. וע"כ וַיָּבֵא לוֹ, היא בב' תנועות שיורה על שתי הבאות, שני תקונים. וז"ש ליה לעילא בבינה, ליה לתתא בז"א.

נחלק תוכן הפסוקים לנוגע לשר המשקים ולנוגע ליוסף.

[ו] וּבְגִפְנִי שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים – נוגע לשר המשקים, שלושה ימים. **וְהוּא כְּפָרְחַת עֲלֵתָהּ נֹצֵה הַבְּשִׁילֹו אֲשַׁכְּלֵתִיהָ עֲנָבִים** – נוגע ליוסף, לבשרו שה' זכרו וידע על גאולה קרובה, הגפן רומז על יוסף, שאנכי (יוסף הפותר לשר המשקים) מישראל הנקראים גפן, **וְהוּא כְּפָרְחַת** שממקום שפלת מדרגת יוסף תפרח הצלחתו, היושב כעת בבית המשמר והוא כיון המשומר בתוך הענבים (כנראה בעוד שלושה ימים):

[יא] וְכֹס פְּרֵעָה בִּידֵי – נוגע לשר המשקים, **וְאָקַח אֶת־הָעֲנָבִים וְאֲשַׁחַט אֹתָם אֶל־כּוֹס פְּרֵעָה** (לפי [הכתב והקבלה], בהשתדלות שר המשקים שתוציאני מבית האסורים, והוא סחית הענבים להוציא המשקה מתוכם החוצה)(לפי [זרה בלק] סחית הענבים דומה לסחית הענבים של יעקב להוציא יין ליצחק, מזה יוסף ידע שהדברים מכוונים אליו). **וְאָתָן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרֵעָה:** – נוגע לשר המשקים, אלא שכמו שיעקב סחט הענבים ליצחק ומשך אליו הברכה, כך יוסף יסחט הברכה מצד שמאל מבינה וגבורה ויבוא בתגבורת וימוזג בחסד, כי הצלת מצרים הינה כדי להציל את יעקב ובניו שחייבים להיות גרים בארץ לא להם מגזירת בין הבתרים, ואח"כ תעמוד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתחן, סלוק – סוף-ספוק (נקראים קוטרם ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מחקר פשוט – מוציא מפשט; מרא – מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפחא – טרקה – שני
משמעות, רבוי ממשע; מרא – טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מרא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; תביר מרא טפחא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בר-מצב של הטעמים, בד"כ מצב אחד נדרש; ספוק – סוף שנתחלק, השלם והחלק נדרשים; דרגא ספוק – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3;
רביע – 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי ספוק – הקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכענין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא –
דרוש בפסוק שער, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא; פא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

להם זכות זאת בשעבוד עד לגאולה ע"י ה'.

בנוגע לכלל ישראל, הם דברים שבפנימיות התורה

[ט] וינספך שר-המשקים את-חלמו ליוסף ננאמר לו בחלמוי והנה-גפן לפני:

וינספך שר-המשקים את-חלמו – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין מסוים ועל כל אחד חל אותו ענין או חלה אותה הלכה.

ננאמר לו – מונח זק-קטן

בחלמוי – זק-גדול בתפקיד שלוש, חלום הנוגע (א) בשר המשקים, (ב) בשר האופים (כי פתרונו היה בחלום שר המשקים וגם הפוך), (ג) ביוסף ודרכו לכלל ישראל.

והנה-גפן – מקף טפחא סלוק, **והנה-גפן** – מקף כרב-מצב או רב-שלב כיוסבר להלן, **והנה-גפן** – מלת "והנה" להביא נסתר לידי גלוי, **והנה-גפן** – טעם טפחא רבוי ושנוי וזה מתואר ב-(בר' וישב מ,י) **והוא כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים:**

לפני – סלוק להגביל את תקופת הענוי במצרים ואז תעלה שוועת בני ישראל בגלוי כנלמד מ-**והנה-גפן** אל **לפני** – לפני הקב"ה. יגיע העת ליציאת מצרים, אז יתגלו בזה אחר זה כל השלבים בהבשלת פרי הגפן – משל לכנסת ישראל שתהיה מוכנה לקבלת התורה.

לו בחלמוי – זק-קטן זק-גדול, בתפקיד לחשב גי' של המלים המוטעמות ב-זק-קטן זק-גדול, וחישוב ההפרש של גי' המלים מגי' המלים זק"ף-קטן"ן זק"ף-גדול"ל שהיא "תקע"ו, ולקבל כעין גלוי נבואי. הגימטריאות הבאות מאוצר הרב י"ר פאלוך זצ"ל.

לו בחלמוי גי' המלים עולה $36 + 96 = 132$ סה"כ קרבנות במשך שנה פשוטה למוספי ראש חודש בשנה- פרים שנים, איל אחד, כבשים שבעה, חטאת אחד (סה"כ י"א). י"א פעמים י"ב = 132 (חת"ס סוף מועד).

גי' ההפרש מ-תקע"ו עולה $132 - 576 = 444$ עולה מד"ת מקד"ש ליד"ת אפשר כי מלת מקד"ש (ע"פ נועם אלימלך פ' תרומה צו), וסה"כ הבהמות לקרבנות ראש חודש במשך שנה פשוטה (ע"פ חת"ס סוף מועד) שימשו השראה למדרש הבא:

[תורה תמימה] (בר' וישב מ,י) ובגפן וגו' – תניא, רבי אליעזר המודעי אומר, גפן – זה ירושלים, של שלשה שריגים – זה מקדש, מלך, וכהן גדול. והוא כפרחת עלתה נצה – אלו פרחי כהונה. הבשילו אשכלתיה ענבים – אלו נסכים⁸ [חולין צ"ב א']:

[תורה תמימה הערה א] ס"ל דכל אלה נרמזו באותו החלום, משום דכל תכלית ירידת ישראל למצרים שנסתב ע"י ירידת יוסף ה' לתכלית כניסתם לארץ ובנין המקדש ומעשה הקרבנות והשראת השכינה, כנודע. והנה בגמרא באו עוד כמה דרשות ורמזים על לשון ספוק זה, והעתקנו רק את זו של פלפנינו, ממני שכבואר בגמרא, אמר רבן גמליאל, עדיין צריכין אנו למודעי, כלומר לדעת ר' אליעזר המודעי [בעל הדרשא שלפנינו], משמע שמכל הדרשות בחר ר"ג בדרשא זו. וכאוי גונא כתבנו בפ' יחי בפסוק פחו כמים:

במקדש עם כל הקרבנות הביאו נסכים כדוגמת נסכי קרבנות ראש חודש המרומזים בגי' **לו בחלמוי**.

בנוסף לנאמר בהערת תורה תמימה לתכלית הירידה למצרים הם ירדו לתיקון חטא אדה"ר, בהוצאת ניצוצות קדושה שנפלו שם בחטא אדה"ר במעשה בראשית. הקשר למעשה בראשית מרומז בתבנית הטעמים של **(בר' וישב מ,י) ובגפן שלשה שריגים והוא כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים:**

ובגפן שלשה שריגים – (סלוק) טפחא מונח אתחן, כעין תבנית **(בר' א,א) בראשית ברא אלהים** – (סלוק) טפחא מונח אתחן. תכלית בריאת העולם עבור ישראל שיקיימו התורה כפ' **[רש"י] בראשית ברא אלהים** – אין המקרא הזה אומר אלא דורשני, כמו שדרשוהו רבותינו (ב"ר א,ו): בשביל התורה שנקראת **(מש' ח,כב) ראשית דרכו** ובשביל ישראל שנקראו **(יר' ג,ב) ראשית תבואתה**; עד הנה מדרש חכמים. **[רש"י בבלי חולין צב,א] ובגפן** – ישראל נמשלו לגפן דכתיב **(תה' ו,ט,פ) גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה:** ע"פ **[זהר בלק]** יוסף ידע מהגפן שבחלום שהדבר נוגע אליו ולעם ישראל, ודבר זה נתמך בתבניות הטעמים המקבילות של **ובגפן וגו' – טפחא מונח אתחן, ושל בראשית וגו' – טפחא מונח אתחן, ומשמעות מלת ראשית בשביל ישראל שנקראו (יר' ג,ב) ראשית תבואתה**.

[תורה תמימה] (בר' וישב מ,י) הנ"ל הביא רק דרשה אחת מתוך דרשות אחדות הקושרות בין תוכן החלום ובין עם ישראל וכלהן ב-[בבלי חולין צב,א] (בר' וישב מ,י) ובגפן שלשה שריגים, אמר רב חייא בר אבא אמר רב: אלו גי' שרי גאים [תורה תמימה הערה ב] שריגים****

– נוטריקון שרי גאים) היוצאים מישראל בכל דור ודור, פעמים שנים כאן ואחד בארץ ישראל, פעמים שנים בארץ ישראל ואחד כאן; יהיבור רבנן עיניהו רבנא עוקבא רבנא ורבנא נחמיה בני ברתיה (בת) דרב. רבא אמר: אלו שלשה שרי גוים **(רש"י: מלאכים)**

שמלמדים זכות על ישראל בכל דור ודור. תניא, רבי אליעזר אומר: גפן – זה העולם, שלשה שריגים – זה אברהם יצחק ויעקב, **והוא כפרחת עלתה נצה** – אלו האמהות, **הבשילו אשכלתיה ענבים** – אלו השבטים. אמר לו רבי יהושע: וכי מראין לו לאדם מה שהיה? והלא אין מראין לו לאדם אלא מה שעתיד להיות! אלא: גפן – זה תורה, שלשה שריגים – אלו משה ואהרן ומרים, **והוא כפרחת עלתה נצה** – אלו סנהדרין, **הבשילו אשכלתיה ענבים** – אלו הצדיקים שבכל דור ודור. אמר ר"ג: עדיין צריכין אנו

למודעי, דמוקים ליה כוליה בחד מקום; רבי אלעזר המודעי אומר: גפן – זה ירושלים, שלשה שריגים – זה מקדש, מלך, וכהן גדול, **והוא כפרחת עלתה נצה** – אלו פרחי כהונה, **הבשילו אשכלתיה ענבים** – אלו נסכים. רבי יהושע בן לוי מוקים לה במתנות, דאמר ר' יהושע בן לוי: גפן – זו תורה, שלשה שריגים – זה באר, עמוד ענון, ומן, **והוא כפרחת עלתה נצה** – אלו הבכורים,

הבשילו אשכלתיה ענבים – אלו נסכים. רבי ירמיה בר אבא אמר: גפן – אלו ישראל, וכן הוא אומר: גפן ממצרים תסיע, שלשה שריגים – אלו שלשה רגלים שישראל עולין בהן בכל שנה ושנה, **והוא כפרחת עלתה נצה** – הגיע זמנן של ישראל לפרות ולרבות, וכן הוא אומר: ובני ישראל פרו וישרצו, עלתה נצה – הגיע זמן של ישראל ליגאל, וכן הוא אומר: ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי

אגאלתי, **הבשילו אשכלתיה ענבים** – הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה. והיינו דאמר רבא: שלשה כוסות האמורות במצרים למה? אחד ששתה בימי משה, ואחד ששתה בימי פרעה נכה, ואחד שעתידה לשתות עם כל העובדי כוכבים. אמר ליה רבי אבא לרבי ירמיה בר אבא: כי דריש להו רב להני קראי באגדתא – כוותך דריש להו. אמר רבי שמעון בן לקיש: אומה זו כגפן נמשלה **(רש"י: תה' ו,ט,פ) גפן ממצרים תסיע**, זמורות שבה – אלו בעלי בתים, אשכולות שבה – אלו תלמידי חכמים, עלין שבה – אלו עמי הארץ, קנוקנות שבה – אלו ריקנים שבישראל; והיינו דשלחו מתם: ליבעי רחמים איתכליא על עליא, דאילמלא עליא לא מתקיימן

איתכליא.